

Liikenneopettajakoulutuksen kehittäminen

Työryhmän mietintö

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Työryhmä: pj. hallitusneuvos Eija Maunu, LVM		Julkaisun laji Mietintö	
sihteeri ylitarkastaja Marita Koivukoski,		Toimeksiantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	
Ajoneuvohallintokeskus		Toimielimen asettamispäivämäärä 23.5.2006	
Julkaisun nimi Liikenneopettajakoulutuksen kehittäminen. Työryhmän mietintö			
Tiivistelmä <p>Työryhmän tehtävänä oli selvittää liikenneopettajakoulutuksen asema opettajakoulutuksessa sekä arvioida sen tason ja rakenteen tarkoituksenmukaisuutta liikennealan koulutustarjonnassa, miten ja minkä hallinnonalan alaisuudessa liikenneopettajantutkinnon toteuttaminen on tarkoituksenmukaisin ja parhaiten järjestettävissä sekä tehdä ehdotus liikenneopettajakoulutuksen rahoituksen järjestämisestä.</p> <p>Työryhmä ehdottaa liikenneopettajan tutkinnon sijoittamista opetushallinnon alaiseen yleiseen tutkintorakenteeseen joko ammatillisena perustutkintona tai erikoisammattitutkintona. Opettajakoulutuksessa yleinen yliopisto- tai ammattikorkeakoulutason koulutus kasvattaisi liikaa koulutuksen pituutta ja lisäksi opettajapulaa. Koska perustutkintovaihtoehto voi johtaa kahden päällekkäisen ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen, työryhmä päätyi ehdottamaan kahta vaihtoehtoa tutkinnon muodostamiseksi.</p> <p>Molemmat vaihtoehdot mahdollistaisivat vaativan tutkinnon toteutuksen. Valittavasta tutkintomuodosta riippumatta se olisi toteutettava aikuiskoulutusmuotoisena ja siihen olisi liitettävä mm. pakollista valmistavaa koulutusta. Myös oppisopimusmuotoisen koulutuksen toteutusmahdollisuudet ehdotetaan selvitettäväksi.</p> <p>Tutkinto tuottaisi kelpoisuuden B-luokan ajokorttikoulutukseen. Lisäpätevyiksi mm. muihin luokkiin taikka ajokorttitutkinnon vastaanottajaksi voitaisiin hankkia tutkinnon lisämoduuleilla. Myös koulutuksen pääsyvaatimuksia ja sisältöä ehdotetaan kehitettäväksi opettajuuden vaatimusten painottamiseksi.</p> <p>Opetusministeriön hallinnonala vastaisi tutkintoa koskevasta lainsäädännöstä. Liikenneopettajakoulutuksen määräraha siirrettäisiin valittavasta vaihtoehdosta riippuen ammatillisen peruskoulutuksen tai lisäkoulutuksen rahoitukseen. Rahoitusjärjestelmässä olisi erityisesti otettava huomioon keskimääräistä kalliimman koulutuksen laadukkaan toteuttamisen voimavarat. Koulutuksen aloituspaikkoja ehdotetaan pikaisesti lisättäväksi liikenneopettajapulan helpottamiseksi.</p>			
Avainsanat (asiasanat) liikenneopettaja, liikenneopettajan tutkinto, liikenneopettajalupa			
Muut tiedot Yhteyshenkilö/LVM Eija Maunu			
Sarjan nimi ja numero Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 2/2007		ISSN 1457-7488 (painotuote) 1795-4045 (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-201-833-5 (painotuote) 978-952-201-834-2 (verkkojulkaisu)
Kokonaissivumäärä 72	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Liikenne- ja viestintäministeriö		Kustantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppens ordförande: Eija Maunu, KM		Typ av publikation Betänkande	
Sekreterare Marita Koivukoski, Fordonsförvaltnings- centralen AKE		Uppdragsgivare Kommunikationsministeriet	
Publikation Utveckling av trafikläraryrket. Arbetsgruppens betänkande		Datum för tillsättandet av organet 23.5.2006	
Referat <p>Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda bl.a. trafikläraryrketens ställning inom läraryrket i Finland samt att utvärdera dess nivå och struktur i förhållande till utbildningsutbudet inom trafikbranschen, hur och till vilket förvaltningsområde det är lämpligast att placera trafikläraryrket samt att lägga fram ett förslag till hur finansieringen av trafikläraryrket skall ordnas.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att trafikläraryrket skall underställas undervisningsförvaltningen och utgöra en del av den allmänna examensstrukturen antingen som en yrkesinriktad grundexamen eller som en specialyrkesexamen. Inom läraryrket skulle en allmän universitets- eller yrkeshögskoleexamen göra trafikläraryrket för lång och öka lärarbristen. Eftersom alternativet med en grundexamen kan leda till studier för två överlappande yrkesinriktade grundexamina, föreslår arbetsgruppen två olika examensalternativ.</p> <p>Bägge alternativen gör det möjligt att genomföra en krävande examen. Oavsett vilken formen som väljs skall utbildningen genomföras som vuxenutbildning och till den skall fogas t.ex. obligatorisk förberedande utbildning. Enligt förslaget skall även möjligheterna för utbildning i form av läroavtal utredas.</p> <p>Det föreslås att avlagd trafikläraryrket skall ge behörighet för utbildning för B-körkort. Tilläggskompetens för bl.a. andra fordonskategorier eller för mottagande av körkortsexamen skall skaffas genom tilläggsmoduler. Även inträdeskraven till utbildningen och utbildningens innehåll föreslås bli utvecklade för att betona de krav som ställs på trafiklärarna.</p> <p>Enligt förslaget skall undervisningsministeriets förvaltningsområde svara för den lagstiftning som tillämpas på examen. Anslagen för trafikläraryrket överförs beroende på det valda alternativet till anslagen för yrkesinriktad grundutbildning eller anslagen för kompletterande utbildning. I finansieringsystemet skall särskilt beaktas att de resurser som behövs för en högkvalitativ utbildning är högre än för utbildningar i genomsnitt. Vidare föreslås att antalet nybörjarplatser för utbildningen ökas så fort som möjligt för att underlätta bristen på trafiklärare.</p>			
Nyckelord trafiklärare, trafikläraryrket, trafiklärartillstånd			
Övriga uppgifter Kontaktperson vid ministeriet är Eija Maunu.			
Seriens namn och nummer Kommunikationsministeriets publikationer 2/2007		ISSN 1457-7488 (trycksak) 1795-4045 (nätpublikation)	ISBN 978-952-201-833-5 (trycksak) 978-952-201-834-2 (nätpublikation)
Sidoantal 72	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Kommunikationsministeriet		Förlag Kommunikationsministeriet	

Authors (from body; name, chairman and secretary of the body) Working group, chair: Eija Maunu, Senior Adviser, Ministry of Transport and Communications, secretary: Marita Koivukoski, Senior Officer, Finnish Vehicle Administration	Type of publication Report		
	Assigned by Ministry of Transport and Communications		
	Date when body appointed 23 May 2006		
Name of the publication Developing training for driving instructors			
Abstract <p>The working group's task included clarifying the position of training for driving instructors within the Finnish teacher-training system, evaluating its level and the appropriateness of its structure in the overall sphere of training available in the transport sector, determining how and under which administrative sector the process of acquiring driving instructor qualifications is to be best and most appropriately arranged, and making a proposal for the arrangement of funding for driving instructor training.</p> <p>The Group suggests that driving instructor examinations should fall within the general framework of examinations in the administrative area of education, either as a vocational qualification or as a specialist vocational qualification. Training to the general university or vocational degree level of teacher training would extend the period of training too much and increase the shortage of instructors. Since the first degree alternative could lead to studying for two overlapping vocational first degrees, the Group decided to propose two alternative ways of gaining the qualification.</p> <p>Both alternatives would make it possible to create a demanding qualification. Whatever the form of examination chosen, the process should be a form of adult education and include obligatory preparatory training, amongst other things. It is also suggested that the possibilities of having training based on employment-linked training contracts should be clarified.</p> <p>The examination would provide the basic qualification for driving instruction for class B licences. Higher levels of qualification, for example for giving other licence class instruction or for approving driving licence examination results, could be acquired as modules to be added to the basic qualification. The entry requirements and contents of instructor training should also be developed to stress the special needs of instruction.</p> <p>The Ministry of Education's administrative sector would be responsible for legislation with regard to the examination. Appropriations for driving instructor training would be allocated to basic vocational training or to further training, depending on the alternative chosen. In the funding system, particular attention should be paid to the resources for producing quality in training that is more expensive than average. It is suggested that there should be a rapid increase in the number of places available to start on courses in order to relieve the scarcity of driving instructors.</p>			
Keywords driving instructor, driving instructor examination (qualification); driving instructor permit			
Miscellaneous Contact person at the Ministry: Ms Eija Maunu			
Serial name and number Publications of the Ministry of Transport and Communications 2/2007	ISSN 1457-7488 (printed version) 1795-4045 (electronic version)	ISBN 978-952-201-833-5 (printed version) 978-952-201-834-2 (electronic version)	
Pages, total 72	Language Finnish	Price	Confidence status Public
Published and distributed by Ministry of Transport and Communications			

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 23.5.2006 liikenneopettajakoulutuksen kehittämistyöryhmän.

Työryhmän tehtävänä oli

- 1) selvittää liikenneopettajakoulutuksen asema opettajakoulutuksessa ja arvioida, onko sen taso ja rakenne tarkoituksenmukaisin osana muuta liikennealan koulutustarjontaa
- 2) arvioida tarpeet liikenneopettajien osaamista sekä etenemis- ja erikoistumismahdollisuuksia myös alan muihin tehtäviin tukevan jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämiseen sekä lisäksi arvioida tarpeet asettaa säännöllinen jatkokoulutus liikenneopettajana toimimisen edellytykseksi
- 3) arvioida miten ja minkä hallinnonalan alaisuudessa liikenneopettajantutkinnon toteuttaminen on tarkoituksenmukaisin ja parhaiten järjestettävissä
- 4) tehdä ehdotus liikenneopettajakoulutuksen rahoituksen järjestämisestä
- 5) arvioida millä tavoin liikenneopettajakoulutusta olisi muuten tarpeen kehittää, sekä
- 6) tehdä tarvittavat ehdotukset liikenneopettajakoulutuksen ja sen järjestämisedellytysten kehittämiseksi.

Työryhmän puheenjohtajana toimi hallitusneuvos Eija Maunu liikenne- ja viestintäministeriöstä. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin ylitarkastaja Maija Innola opetusministeriöstä, opetusneuvos Markku Lappalainen Opetushallituksesta, puheenjohtaja Antero Peiponen Suomen Autokoululiitto ry:stä, kehittämisspäällikkö Mika Hatakka Liikenneturvasta, johtaja Olli Luukkainen Hämeen ammattikorkeakoulusta, ylitarkastaja Marita Koivukoski Ajoneuvohallintokeskuksesta sekä asiantuntijoiksi yksikönpäällikkö Sami Mynttinen Ajoneuvohallintokeskuksesta, tutkija Pekka Tiainen liikenne- ja viestintäministeriöstä sekä liikenneopettajakoulutuksen johtaja Pekka Ahlgren Hämeen ammattikorkeakoulusta. Työryhmän sihteerinä toimi Marita Koivukoski.

Työryhmä on kuullut asiantuntijoina insinööriomentajakapteeni Ilmo Suurnäkkiä ja everstiluutnantti Esa-Jussi Nuutilaa puolustusvoimista, professori Esko Keskistä Turun yliopistosta, erityisasiantuntija Timo Repoa Opetushallituksesta ja opetustoiminnasta vastaavaa johtajaa Ari Ojalaa Vantaan ammattiopisto VARIasta.

Työryhmä on työssään tarkastellut liikenneopettajakoulutuksen nykytilaa ja sisältöä, liikenneopettajien sijoittumista työelämään ja heidän pysyvyyttään alalla, tarvetta uusille liikenneopettajille, liikenneopettajien toimintaympäristön muutoksia ja tulevia ammattitaitovaatimuksia kansallisesti ja kansainvälisesti sekä eri tutkintovaihtoehtoja liikenneopettajakoulutukselle, ja tehnyt niiden perusteella ehdotuksensa liikenneopettajakoulutuksen kehittämiseksi.

Työryhmä on kokoontunut kymmenen kertaa.

Työryhmän oli määrä saada työnsä valmiiksi 31.10.2006 mennessä. Työryhmän toimikautta jatkettiin 31.12.2006 asti.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa muistionsa kunnioittavasti liikenne- ja viestintäministeriölle.

Helsingissä 31. päivänä joulukuuta 2006

Eija Maunu

Markku Lappalainen

Maija Innola

Antero Peiponen

Sami Mynttinen

Olli Luukkainen

Pekka Ahlgren

Pekka Tiainen

Mika Hatakka

Marita Koivukoski

Liikenneopettajakoulutuksen kehittäminen Työryhmän mietintö

Sisältö

Tiivistelmä.....	9
1 Johdanto.....	11
2 Nykyinen liikenneopettajakoulutus.....	12
2.1 Säädökset.....	12
2.2 Koulutuksen rahoitus.....	13
2.3 Opintojen laajuus ja sisältö.....	13
2.4 Opiskelijavalinta.....	14
2.5 Vaatimukset liikenneopettajien kouluttajille.....	15
2.6 Liikenneopettajaopiskelijoiden harjoittelu.....	15
2.7 Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutus.....	16
3 Liikenneopettajat työelämässä.....	17
3.1 Liikenneopettajien sijoittuminen.....	17
3.2 Liikenneopettajien pysyvyys alalla.....	17
3.3 Tarve uusille liikenneopettajille.....	17
4 Toimintaympäristön muutokset.....	19
4.1 Kansainväliset näkymät.....	19
4.1.1 Suuntaukset eurooppalaisessa kuljettajaopetuksessa.....	19
4.1.2 Liikenneopettajien koulutus Euroopassa.....	20
4.1.3 MERIT-projektin suositukset liikenneopettajien vähimmäisvaatimuksiksi.....	21
4.1.4 Kuljettajantutkinnon vastaanottajien pätevyysvaatimusten muutokset.....	21
4.2 Kansalliset näkymät.....	22
4.2.1 Kuljettajaopetuksen kehittäminen ja liikenneopettajan roolin muuttuminen.....	22
4.2.2 Muutokset C-luokan kuljettajaopetuksessa.....	23
4.2.3 Ammattikuljettajien koulutus ja ammattipätevyys.....	23
4.2.4 Puolustusvoimien liikenneopettajatilanne.....	24
5 Suomen koulutusjärjestelmä.....	25
5.1 Koulutusjärjestelmän kuvaus.....	25
5.2 Tutkintovaihtoehdot liikenneopettajakoulutukselle.....	25
5.2.1 Ammatillinen perustutkinto.....	25
5.2.2 Erikoisammattitutkinto.....	27
5.2.3 Ammattikorkeakoulututkinto.....	28
5.3 Koulutuksen rahoitus.....	30
5.3.1 Ammatillinen koulutus.....	30
5.3.2 Ammattikorkeakoulutus.....	31
6 Työryhmän ehdotukset.....	32
6.1 Liikenneopettajan tutkinto yleiseen tutkintorakenteeseen.....	32
6.2 Liikenneopettajan tutkinnosta ammatillinen perustutkinto tai erikoisammattitutkinto.....	32

6.3 Liikenneopettajakoulutuksen määräraha siirretään ammatillisen peruskoulutuksen tai lisäkoulutuksen rahoitukseen.....	35
6.4 Liikenneopettajakoulutuksen ohjaukseen ja säädöksiin muutoksia	36
6.5 Liikenneopettajan tutkinnolla pätevyys B-ajokorttiluokan kuljettajaopetukseen. Tutkinnon sisällä lisäpätevyyskursseja lisämoduuleilla.	37
6.6 Liikenneopettajakoulutuksen pääsyvaatimuksia kehitetään	39
6.7 Liikenneopettajan jatko-opintomahdollisuudet ja opintojen hyväksilukeminen..	40
6.8 Liikenneopettajakoulutuksen aloituspaikkojen määrää lisätään	41
6.9 Koulutuksen sisältöä ja työssä oppimista kehitetään.....	42
6.10 Liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutus erikseen selvitettäväksi.....	43
6.11 Liikenneopettajien kouluttajien ja työssä oppimisen ohjaajien pätevyysvaatimukset tarkistetaan	44
6.12 Liikenneopettajakoulutuksen kehittämisen jatkovalmistelu.....	44
6.13 Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutus	45
 Lähteet	 46
 Liite 1. Liikenneministeriön päätös liikenneopettajantutkinnosta (887/1990 ja 1029/1994).....	 47
 Liite 2. Liikenneministeriön päätös liikenneopettajakokelaiden opetusharjoittelusta....	 50
 Liite 3. Valtioneuvoston asetus liikenneopettajakoulutuksesta (358/2003).....	 53
 Liite 4. Valintapisteiden laskeminen nykyisessä liikenneopettajakoulutuksessa.....	 56
 Liite 5. EU:n MERIT-projektin suositukset vähimmäisvaatimuksiksi liikenneopettajille.	 58
 Liite 6. Ajokorttidirektiivin 2006/126/EY liite IV. Käytännön ajokokeiden vastaanottajia koskevat vähimmäisvaatimukset.	 63
 Liite 7. GDE-matriisi.....	 68

Tiivistelmä

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 23.5.2006 liikenneopettajakoulutuksen kehittämistyöryhmän, jonka tehtävänä oli

- 1) selvittää liikenneopettajakoulutuksen asema opettajakoulutuksessa ja arvioida, onko sen taso ja rakenne tarkoituksenmukaisin osana muuta liikennealan koulutustarjontaa
- 2) arvioida tarpeet liikenneopettajien osaamista sekä etenemis- ja erikoistumismahdollisuuksia myös alan muihin tehtäviin tukevan jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämiseen sekä lisäksi arvioida tarpeet asettaa säännöllinen jatkokoulutus liikenneopettajana toimimisen edellytykseksi
- 3) arvioida miten ja minkä hallinnonalan alaisuudessa liikenneopettajantutkinnon toteuttaminen on tarkoituksenmukaisin ja parhaiten järjestettävissä
- 4) tehdä ehdotus liikenneopettajakoulutuksen rahoituksen järjestämisestä
- 5) arvioida millä tavoin liikenneopettajakoulutusta olisi muuten tarpeen kehittää, sekä
- 6) tehdä tarvittavat ehdotukset liikenneopettajakoulutuksen ja sen järjestämisedellytysten kehittämiseksi.

Työryhmän asettamisen taustalla oli opetusministeriön asettaman liikennealan korkeakoulutuksen ja t&k-toiminnan kehittämistarpeita selvittäneen työryhmän raportti (Liikennealan korkeakoulutuksen ja t&k-toiminnan kehittämistarpeet, opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006: 9), jossa todettiin, että liikenneopettajakoulutuksen kehittämiseksi tulee perustaa työryhmä, jonka tehtävänä on tarkastella koulutuksen tasoa ja rakennetta, koulutuksen sijoittumista koulutus- ja hallintojärjestelmiin, koulutuksen rahoitusjärjestelmää sekä liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen tarvetta.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama liikenneopettajakoulutuksen kehittämistyöryhmä tarkasteli liikenneopettajakoulutuksen nykytilaa ja sisältöä, liikenneopettajien sijoittumista työelämään ja heidän pysyvyyttään alalla, tarvetta uusille liikenneopettajille, liikenneopettajien toimintaympäristön muutoksia ja tulevia ammattitaitovaatimuksia kansallisesti ja kansainvälisesti sekä eri tutkintovaihtoehtoja liikenneopettajakoulutukselle. Liikenneopetuksen haasteet kasvavat kansainvälisten säädösten ja vaatimusten sekä kansallisen toimintaympäristön muuttuessa. Haasteena on myös nykyisten liikenneopettajien ikääntyminen ja sen myötä entisestään paheneva työvoimapula. Autokoulujen lisäksi liikenneopettajille on tarvetta myös ammatillisen kuljettajakoulutuksen puolella sekä kuljettajantutkinnon vastaanottajina.

Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan tutkinto sijoitetaan opetushallinnon alaiseen yleiseen tutkintorakenteeseen joko ammatillisena perustutkintona tai erikoisammattitutkintona. Samalla valtion talousarviossa liikenneopettajakoulutukseen valtionavustuksiin varattu määräraha siirretään ammatillisen peruskoulutuksen tai ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitukseen valittavasta tutkintovaihtoehdosta riippuen.

Koulutuksen kustannusrakenne ehdotetaan otettavaksi huomioon rahoituksessa. Myös koulutuksen aloituspaikkoja tulisi lisätä.

Työryhmän ehdotuksen mukaan liikenneopettajakoulutusta koskevista säännöksistä vastaisi opetusministeriö. Liikenneopettajan tutkinnon ohjaus tapahtuisi yhteistyössä liikenneministeriön hallinnonalan kanssa.

Valittavasta tutkintomuodosta riippumatta tutkinto tulisi toteuttaa aikuiskoulutusmuotoisena ja siihen tulisi liittää pakollista valmistavaa koulutusta. Työryhmä ehdottaa, että myös oppisopimusmuotoisen liikenneopettajakoulutuksen toteutusmahdollisuudet selvitetään. Koulutuksen pääsyvaatimuksia, valintakriteereitä, sisältöä ja työssä oppimista ehdotetaan kehitettäväksi vahvaan opettajuuteen liittyvien vaatimusten painottamiseksi.

Liikenneopettajan tutkinto antaisi kelpoisuuden B-ajokorttiluokan kuljettajaopetuksen antamiseen. Tutkinnon sisällä lisäpätevyyskursseja muun muassa muiden ajokorttiluokkien kuljettajaopetukseen ja kuljettajantutkinnon vastaanottajaksi voisi hankkia lisämoduuleilla.

Liikenneopettajan opintojen hyväksilukemista soveltuviissa ammattikorkeakoulututkinnoissa ehdotetaan kehitettäväksi. Liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämisen edellytykset sekä rahoitus- ja rakennekysymykset tulisi selvittää erikseen sen jälkeen kun peruskoulutusta ja -tutkintoa koskevat ratkaisut on tehty.

Työryhmä ehdottaa myös liikenneopettajien kouluttajien ja työssä oppimisen ohjaajien pätevyysvaatimusten tarkistamista sekä heidän valintansa, perehdytyksensä ja koulutuksensa kehittämistä.

1 Johdanto

Opetusministeriö asetti vuonna 2004 työryhmän selvittämään liikennealan korkeakoulutuksen ja t&k-toiminnan kehittämistarpeita. Työryhmä esitti raportissaan (Liikennealan korkeakoulutuksen ja t&k-toiminnan kehittämistarpeet, opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006: 9) seuraavaa:

Liikenneopettajakoulutusta annetaan Suomessa ainoastaan Hämeen ammattikorkeakouluun kuuluvassa Liikenneopetuskeskuksessa. Ruotsinkielinen liikenneopettajakoulutus järjestetään yhteistyössä Åbo Akademin kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa. Liikenneopettajakoulutuksen aloittaa vuosittain 80 opiskelijan ryhmä. Koulutuksen jälkeen liikenneopettaja voi toimia opettajana autokouluissa ja muissa kuljettajaopetusta antavissa oppilaitoksissa, edetä autokoulualan yrittäjäksi sekä toimia koko koulutuskentässä liikennekasvatuksen eri osa-alueiden osajana ja kehittäjänä. Liikenneopettajatutkinnosta päättää liikenne- ja viestintäministeriö. Liikenneopettajatutkinto ei kuulu opetushallinnon alaiseen koulutusrakenteeseen ja siksi sitä rahoitetaan opetusministeriön harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Tämän johdosta koulutustarvemuutoksiin on vaikea vastata ja tämä haittaa myös koulutuksen pitkäjänteistä suunnittelua, henkilöstöresursointia ja kehittämistä.

Liikenneopetuksen haasteet kasvavat kansainvälisten säädösten ja vaatimusten muuttuessa sekä tietoteknologian tuomien hyötyjen ja mahdollisuuksien mukana. Haasteisiin kuuluu myös autokouluopettajien ikääntyminen ja tuleva työvoimapula liikenneopetuksessa. Liikenneopetuksen aloituspaikkamääriä tulisi lisätä, jotta tulevaan eläköitymispiikkiin voitaisiin varautua jo tässä vaiheessa. Työpaikkoja on tarjolla jo nyt enemmän kuin koulutusohjelmasta valmistuu uusia opettajia.

Työryhmän varsinainen ehdotus oli, että liikenneopettajakoulutuksen kehittämiseksi tulee perustaa työryhmä, jonka tehtävänä on tarkastella koulutuksen tasoa ja rakennetta, koulutuksen sijoittumista koulutus- ja hallintojärjestelmiin, koulutuksen rahoitusjärjestelmää sekä liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen tarvetta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 23.5.2006 liikenneopettajankoulutuksen kehittämistyöryhmän.

2 Nykyinen liikenneopettajakoulutus

Liikenneopettajakoulutusta järjestetään Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) yhteydessä toimivan Ammatillisen opettajakorkeakoulun Liikenneopetuskeskuksessa. Ruotsinkielinen liikenneopettajakoulutus järjestetään yhteistyössä Åbo Akademin kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa.

Liikenneopettajakoulutuksessa on vuosittain 80 aloituspaikkaa. Hakijoita on noin kolminkertainen määrä aloituspaikkoihin nähden.

Ruotsinkielisten liikenneopettajien koulutustarve arvioidaan ja tarvittaessa koulutus toteutetaan koulutusohjelman johtoryhmän tekemän päätöksen mukaisesti viiden vuoden välein. Helsingissä syyskuussa 2007 alkavaan ruotsinkieliseen koulutukseen on varattu 20 aloituspaikkaa. Edellinen vastaava koulutus toteutettiin vuosina 2001–2002 Vaasassa.

Liikenneopettajakoulutuksen hyväksytysti suorittaneilla opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa liikenneopettajantutkinto. Sen vastaanottaa liikenne- ja viestintäministeriön asettama liikenneopettajantutkintolautakunta. Tutkinto toteutetaan ja arvioidaan tutkintolautakunnan antaman erillisen ohjeen mukaisesti.

Liikenneopettajantutkinnon hyväksytyt suorittaminen on edellytyksenä hakijan kotipaikkakunnan poliisiviranomaiselta haettavalle liikenneopettajaluvulle. Liikenneopettajalupa myönnetään hakijan ajo-oikeuden voimassaoloajaksi.

Nykyinen liikenneopettajakoulutus ja -tutkinto antaa pätevyyden A-, B- ja C-ajokorttiluokkien kuljettajaopetuksen antamiseen. Liikenneopettaja voi ilman eri koulutusta toimia myös niiden ajokorttiluokkien ajo-opettajana, joissa hänellä itsellään on ajo-oikeus.

2.1 Säädökset

Liikenneopettajakoulutusta koskevat säännökset sisältyvät opetusministeriön hallinnonalan säännöksiin. Ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun lain (356/2003) nojalla annettuun asetukseen liikenneopettajankoulutuksesta (358/2003) sisältyvät liikenneopettajakoulutuksen opintoja sekä koulutuksen järjestämistä, hallintoa ja opetushenkilöstön vaatimuksia koskevat säännökset. Asetuksen mukaan liikenneopettajantutkinnosta päättää liikenne- ja viestintäministeriö.

Ajokorttisäännösten mukaan autokoulussa liikenneopettajana toimivalta edellytetään pääsääntöisesti poliisin myöntämä liikenneopettajalupa. Luvan myöntämisen edellytyksenä on liikenne- ja viestintäministeriön määräysten mukaisen liikenneopettajantutkinnon suorittaminen.

Liikenne- ja viestintäministeriön liikenneopettajantutkintoa koskevaan päätökseen (887/1990 ja 1029/1994, ks. liite 1) sisältyvät liikenneopettajantutkintoon pääsyn edellytyksiä, suorittamista ja tutkintolautakuntaa koskevat määräykset. Tutkintolautakuntaan kuuluu enintään viisi jäsentä ja viisi varajäsentä. Lautakunta

päättää tutkinnon käytännön järjestelyistä ja voi tutkintoon sisältyviä näytteitä vastaanottaessaan käyttää apunaan asiantuntijoita. Tutkinnossa kokelaan tulee antaa näyttö luokkaopetustaidostaan, ajo-opetustaidostaan ja omasta ajotaidostaan sekä suorittaa kirjallinen kuulustelu.

Liikenne- ja viestintäministeriö antaa säännökset liikenneopettajakokelaiden opetusharjoittelusta (tieliikennelaki, 66 §:n 4 momentti). Päätös on liitteenä 2.

2.2 Koulutuksen rahoitus

Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymälle myönnetään vuosittain liikenneopettajakoulutusta varten valtionavustusta. Viime vuosina tähän tarkoitukseen on valtion talousarviossa varattu 950 000 euroa. Liikenneopettajakoulutus on opiskelijalle maksutonta.

Perustuen valtion talousarvion liikenneopettajakoulutuksen määrärahaan Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymän ja opetusministeriön välisissä tavoitesopimuksissa on sovittu liikenneopettajakoulutuksen aloituspaikkamäärästä ja liikenneopettajakoulutuksen määrärahasta. Määräraha yhtä liikenneopettajakoulutusta kohti on ollut vuodesta 2001 lähtien 11 770 euroa. Liikenneopettajakoulutuksessa oli vuosina 1997–2000 yhteensä 65 aloituspaikkaa ja vuosina 2001–2003 yhteensä 75 aloituspaikkaa. Vuodesta 2004 lähtien liikenneopettajakoulutuksessa on ollut 80 aloituspaikkaa.

Ongelmalliseksi on viime vuosina noussut se, että liikenneopettajakoulutuksen rahoitus perustuu valtion talousarviossa vuosittain harkittavaan määrärahaan. Tämä on johtanut siihen, että määrärahaa ei ole korotettu, vaikka koulutuksen kustannukset ovat nousseet. Tästä syystä myöskään aloituspaikkoja ei ole voitu lisätä alalta esitettyjen koulutustarpeiden mukaisesti.

2.3 Opintojen laajuus ja sisältö

Liikenneopettajakoulutuksen laajuus on 100 opintopistettä (op). Yksi opintopiste vastaa noin 26,7 tuntia opiskelijan työtä.

Opintoihin kuuluu kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammatillisia ja ammattipedagogisia opintoja sekä opetusharjoittelua. Syksyllä 2006 koulutuksen rakenne on seuraava:

1. Kasvatustieteellisen perusopinnot 12 op
 - Johdatus kasvatustieteeseen 4 op
 - Ammattikasvatus 4 op
 - Yhteiskunta, työelämä ja koulutus 4 op

2. Ammatilliset opinnot 30 op

- Ajoneuvotekniikka, B- ja C-ajoneuvoluokat 3 op
- Henkilökohtaiset liikennetaidot 4 op
- Lainsäädäntö 7 op
- Liikenneturvallisuus ja siihen vaikuttaminen 5 op
- Liikenneopettajan kasvu ja jatkuva kehittyminen 5 op
- Liikenneopettaja yrityksessä ja työyhteisöissä 3 op
- Opintojen ohjaus 3 op

3. Ammattipedagogiset opinnot 40 op

- Liikenneopetuksen didaktiikka 10 op
- Ajo-opetuksen didaktiikka 12 op
- Viestintä- ja vuorovaikutustaidot 4 op
- Psykologia liikenneopetuksessa 6 op
- Liikenneopetuksen pedagogiikka 5 op
- Erityispedagogiikka 3 op

4. Opetusharjoittelu 18 op

2.4 Opiskelijavalinta

Liikenneopettajakoulutuksen nykyinen opiskelijavalinta otettiin käyttöön vuonna 2003. Valintapisteiden laskeminen on kuvattu liitteessä 4.

Hakijoilta edellytetään toisen asteen ammatillista perustutkintoa tai ylioppilastutkintoa tai liikennealan ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. Lisäksi vaaditaan ABC-luokan ajokortti. B-luokan ajokortin on oltava ollut voimassa vähintään kolme vuotta ennen koulutuksen alkua. A- ja C-luokkien ajo-oikeudet on hankittava ennen koulutuksen alkua.

Terveysvaatimuksina sovelletaan C-luokan ajokortin terveysvaatimuksia. Lisäksi ennen koulutuksen alkua opiskelijan on suoritettava Suomen Punaisen Ristin ensiapukurssi I.

Lisäksi hakijalta vaaditaan, että hän ei ole syyllistynyt ennen koulutuksen alkamista kuluneiden viiden vuoden aikana useampaan kuin kolmeen ajokorttirikasteriin merkittyyn liikenne rikkomukseen. Jos hakija on toiminut kyseisen viiden vuoden ajanjakson autonkuljettajana ammattiliikenteessä, hänellä voi olla enintään viisi ajokorttirikasteriin merkittyä rikkomusta. Molemmissa edellä mainituissa tapauksissa sallitaan enintään yksi törkeä liikenne rikkomus. Hakijalla ei saa olla kyseisellä viiden vuoden jaksolla yhtään rattijuopumustuomiota.

Opiskelijat valitaan koulutuksesta, työkokemuksesta ja ajokokeesta saatujen valintapisteiden mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. D- ja E-luokkien ajokortista, lisäkoulutuksesta ja alan harrastustoiminnasta (esim. järjestötoiminta) saa lisäpisteitä. Lisäksi hakijoiden soveltuvuus liikenneopetus alalle varmistetaan henkilökohtaisella haastattelulla.

2.5 Vaatimukset liikenneopettajien kouluttajille

Valtioneuvoston asetuksessa liikenneopettajankoulutuksesta (358/2003, ks. liite 3) määritellään kelpoisuusvaatimukset liikenneopettajankoulutuksen henkilöstölle.

Liikenneopettajankoulutusta varten voi olla johtajan virka ja lehtorin virkoja sekä tuntiopettajia. Johtajalta vaaditaan liikenneopettajankoulutuksen lehtorin kelpoisuus ja perehtyneisyyttä liikenneopettajankoulutukseen.

Ammattididaktiikan lehtorilta vaaditaan soveltuva korkeakoulututkinto tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto, alan ammatillisen oppilaitoksen lehtorin kelpoisuus ja vähintään kolmen vuoden opettajakokemus. Ajo-opetuksen lehtorilta vaaditaan alan ammatillisen oppilaitoksen lehtorin kelpoisuus, liikenneopettajan tutkinto ja vähintään kolmen vuoden opettajakokemus. Tuntiopettajalta vaaditaan, mikäli mahdollista, vastaava kelpoisuus kuin viran haltijalta.

2.6 Liikenneopettajaopiskelijoiden harjoittelu

Nykyisen liikenneopettajakoulutuksen sadan opintopisteen opintokokonaisuudesta 18 opintopistettä on opetusharjoittelua. Harjoittelu on jaettu viiteen eri työssäoppimisjaksoon. Kolmannesta jaksosta lähtien liikenneopettajaopiskelijalle myönnetään väliaikainen liikenneopettajalupa. Väliaikaisen luvan myöntää kouluttava laitos.

Liikenne- ja viestintäministeriö antaa säännökset liikenneopettajaopiskelijoiden opetusharjoittelusta tieliikennelain 66 §:n neljännen momentin nojalla. Ministeriön päätös on liitteenä 2.

Liikenneopettajia kouluttavan laitoksen opiskelija saa toimia ilman liikenneopettajalupaa opettajana autokoulussa, joka on hyväksytty opetusharjoittelukouluksi liikenneopettajakoulutukseen sisältyvän harjoittelun suorittamista varten.

Autokoulun on täytettävä kuljettajaopetuksen sisältöä, sijaintipaikkakunnan liikenneympäristöä ja koulun opetustoimintaa koskevia laatuvaatimuksia ja koulun oppilasmäärän on oltava riittävän suuri, jotta se voidaan hyväksyä opetusharjoittelukouluksi. Liikenneopettajia kouluttava laitos hyväksyy harjoittelukoulut. Autokoulun on liitettävä hakemukseensa autokoulua valvovan kuljettajantutkinnon vastaanottajan lausunto.

Opiskelija voi aloittaa opetusharjoittelun saatuaan kouluttavalta laitokselta todistuksen (ns. väliaikainen liikenneopettajalupa) liikenneopettajakurssiin sisältyvien harjoittelua edeltävien opintojen suorittamisesta. Opiskelija saa toimia autokoulun opettajana enintään kuuden kuukauden ajan siitä, kun hän on suorittanut liikenneopettajakurssin perusosan.

Opetusharjoittelijan on pidettävä harjoittelukirjaa suorittamastaan valvotusta harjoittelusta ja antamastaan muusta opetuksesta. Opetusharjoittelun ohjaajalta edellytetään opetusharjoittelun ohjaajan kurssin suorittamista. Kurssija järjestää liikenneopettajia kouluttava laitos. Lisäksi harjoittelun ohjaajan tulee olla toiminut päätoimisena liikenneopettajana vähintään viimeksi kuluneet kolme vuotta, antaen sekä teoria- että ajo-opetusta.

2.7 Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutus

Puolustusvoimilla on oma liikenneopettajakoulutus. Se perustuu asetukseen puolustusvoimien ajokorteista (A 667/1993, 25 ja 26 §) sekä puolustusministeriön päätökseen puolustusvoimien ajokorteista annetun asetuksen soveltamisesta (911/1993, 17–19 §). Koulutuksen toteuttaa Hämeen rykmentin Teknisen koulutuskeskuksen Moottorikoulu.

Liikenneopettajakoulutukseen valitaan kurssilaisia puolustusvoimien kulloisenkin tarpeen mukaan. Koulutukseen valittavilta edellytetään vähintään CE-luokan puolustusvoimien ajokortti, haastattelu, psykologinen testi, käsittely- ja ajokoe CE-luokan ajoneuvoyhdistelmällä sekä oma kiinnostus ja motivaatio alalle. Lisäksi tarkistetaan riketiedot.

Liikenneopettajakoulutuksen pituus on kuusi viikkoa (vähintään 150 tuntia). Koulutus koostuu tieliikennelainsäädännöstä, puolustusvoimien määräyksistä, liikenneturvallisuudesta, luokka- ja ajo-opetuksesta sekä ajoneuvoja, niiden asianmukaista käyttöä, käyttöturvallisuutta ja käytön valvontaa koskevista määräyksistä ja ohjeista.

Koulutus sisältää yhden lähijaksoviikon ennen tutkintoa. Auskultointiharjoittelu suoritetaan sotilaskuljettajaopetuksen yhteydessä. Tutkintoon sisältyy teoriaopetusnäyte (45 min), ajo-opetusnäyte (1 h) sekä ajonäyte B- ja CE-luokan ajoneuvoilla, CE-luokan teoriakoe sekä lakikoe.

Puolustusvoimissa on kaavailtu, että tulevaisuudessa liikenneopettajakurssi sisältäisi kuuden opintoviikon lähijakson Hämeen Rykmentissä Lahdessa, auskultointijakson joukko-osaston sotilaskuljettajakurssilla, yhden opintoviikon lähijakson sekä liikenneopettajatutkinnon.

3 Liikenneopettajat työelämässä

3.1 Liikenneopettajien sijoittuminen

Liikenneopettajia toimii autokouluissa opettajina, autokoulualan yrittäjinä, kuljettajakoulutustehtävissä ammattioppilaitoksissa ja ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, liikennekasvatuksen eri osa-alueiden osaajina ja kehittäjinä sekä kuljettajantutkinnon vastaanottajina.

Ammatillisen kuljettajakoulutuksen opettajilla liikenneopettajatutkinto on yksi pätevyysvaatimuksista koulutukseen sisältyvän ajokorttiopetuksen johdosta.

Kuljettajantutkinnon vastaanottajien pätevyysvaatimuksena on liikenneopettajatutkinto sekä vähintään vuoden päätoiminen työkokemus liikenneopettajana. Tutkinnon vastaanottajia koskevista vaatimuksista säädetään laissa (535/1998) ja asetuksessa (719/1998) kuljettajatutkintotoiminnan järjestämisestä.

3.2 Liikenneopettajien pysyvyys alalla

Autokoululiitolla on 450 jäsenautokoulua. Niissä toimii tällä hetkellä noin 900 vakituista liikenneopettajaa.

Autokoululiiton selvityksen (Savolainen 2004) mukaan autokoulussa liikenneopettajina toimivista 71,2 % aikoo pysyä tämän hetkisissä tehtävissään. 16 % liikenneopettajista pyrkii etenemään alalla toisiin tehtäviin ja 4,5 % aikoo vaihtaa alaa. 8,2 % liikenneopettajista on jäämässä varhaiseläkkeelle tai eläkkeelle. Kyselyyn vastasi 105 autokoulua.

3.3 Tarve uusille liikenneopettajille

Autokoululiiton selvitysten mukaan autokouluissa on tällä hetkellä tarve noin 130 uudelle liikenneopettajalle. Tarvetta on selvitetty sekä Savolaisen tutkimuksessa vuodelta 2004 että alueellisessa kartoituksessa opettajatarpeesta vuodelta 2006. Savolaisen kyselyyn vastanneiden liikenneopettajien keski-ikä oli 42 vuotta vuonna 2004.

Ammatillista kuljettajakoulutusta annetaan noin 40 oppilaitoksessa. 330 opettajasta vain noin 10 % täyttää kaikki kelpoisuusvaatimukset (ks. luku 4.2.3). Työryhmän kuulemien asiantuntijoiden mukaan kelpoisuustilanne tulisi saada kuntoon, ja lisäksi ammatillisen kuljettajakoulutuksen puolella liikenneopettajatarve tällä hetkellä on arvioitu noin 30 opettajaksi.

Vuonna 2008 voimaan tulevat maantienliikenteen kuljettajien ammattipätevyysdirektiivin (2003/59/EY) mukaiset uudet vaatimukset edellyttävät lisää liikenneopettajia alalle. Direktiivin toimeenpanoa selvittäneen opetusministeriön työryhmän (opetusministeriön työryhmämuistio 2005: 7) arvion mukaan kansalliseen toimeenpanoon menee noin 100 miestyövuotta.

Ajoneuvohallintokeskuksen selvityksen (2004) mukaan kuljettajantutkinnon vastaanottajien keski-ikä on yli 50 vuotta. Myös kuljettajantutkinnon vastaanottajiksi tarvitaan uusia liikenneopettajia.

4 Toimintaympäristön muutokset

4.1 Kansainväliset näkymät

4.1.1 Suuntaukset eurooppalaisessa kuljettajaopetuksessa

Eurooppalaisiin kuljettajakoulutusjärjestelmiin on tulossa muutoksia, jotka asettavat entistä suurempia vaatimuksia liikenneopettajien ammattitaidolle. Lähteenä on EU:n ns. BASIC-projektin loppuraportti vuodelta 2003 (Basic Driver Training: New Models).

Monivaiheiset kuljettajakoulutusjärjestelmät ovat tulossa entistä suosittumiksi. Kaksi- ja monivaiheisissa kuljettajakoulutusjärjestelmissä opiskelumenetelmät muuttuvat perinteisistä. Oppilaat analysoivat ajoharjoittelun aikana sattuneet vaaratilanteet. Oppilaiden itsearviointia käytetään työkaluna ja tavoitteena. Oppilaiden riskientunnistamista kehitetään ja heidän tietoisuuttaan vaaralliseen ajamiseen liittyvistä motiiveista lisätään.

Keskeisenä periaatteena on ajoharjoittelun lisääminen. Kuljettajantutkintoa edeltävän valvotun ajoharjoittelun pituutta lisätään lisäämällä maallikko-opetuksen määrää ja alentamalla harjoittelun aloitusikä. Ennen maallikko-opetuksen aloittamista sekä opettajan että oppilaan on suoritettava tiivis aloituspaketti autokoulussa ammattimaisen liikenneopettajan antamana. Tämän tarkoituksena on antaa struktuuri ajamiselle, helpottaa maallikko-opetuksen aloittamista ja myös edesauttaa harjoittelevien uusien kuljettajien turvallisuustilanteen parantamista.

BASIC-projektin suositusten mukaan ihanteellinen kuljettajakoulutusjärjestelmä koostuu seuraavista elementeistä:

1. Opetukselle määritellään selkeät tavoitteet ja sisällöt
2. Oppilaan saa riittävästi palautetta, jotta oppiminen ja ajokäyttäytymisen parantuminen on mahdollista
3. Teoreettinen tieto ja käytännön ajoharjoittelu tukevat toisiaan
4. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus saada riittävästi ajokokemusta
5. Liikenneympäristö on tarkoituksenmukainen erilaisten taitojen harjoitteluun
6. Oppimisjakso on riittävän pitkä, jotta tiedot ja taidot jäävät oppilaan muistiin
7. Oppimisilmapiiri ja -ympäristö ovat kannustavia ja turvallisuutta edistäviä

4.1.2 Liikenneopettajien koulutus Euroopassa

Liikenneopettajien koulutusta Euroopassa on tarkasteltu EU:n ns. MERIT-projektin (2005) yhteydessä. Seuraavat kuvaukset perustuvat MERIT-loppuraporttiin.

Alalietulokriteerit

Tavallisimmin alalietulon minimi-ikä on 21 vuotta. Minimi-ikä kuitenkin vaihtelee 18-vuodesta 25 vuoteen. Osa maista vaatii alemman asteen tutkinnon ennen liikenneopettajakoulutukseen tuloa. Henkilökohtaista ajokokemusta (ts. oman ajokortin ikä) vaaditaan kahdesta viiteen vuotta. Suuri osa maista ei vaadi lainkaan henkilökohtaista ajokokemusta. Osa maista ei hyväksy vakavia liikenne rikkomuksia koulutukseen hakeutumista edeltäviltä vuosilta.

Peruskoulutus

Peruskoulutus on pakollista ja perustuu lakiin useissa Euroopan maissa. Maissa, joissa peruskoulutus on vapaaehtoista, kuitenkin suurin osa opiskelijoista osallistuu koulutukseen. Maissa, joissa peruskoulutus on vapaaehtoista, mutta tutkinto on pakollinen, kaikki opiskelijat osallistuvat koulutukseen. Koulutuksen järjestäjänä on useimmiten julkinen yhteisö. Koulutuksen pituuden vaihtelu on suurta. Esimerkiksi Ruotsissa pakollisen peruskoulutuksen pituus on puolitoista vuotta ja Norjassa kaksi vuotta.

Tutkintovaatimukset

Tutkinto on pakollinen useimmissa maissa. Ruotsissa ja Liettuassa on pakollisen tutkinnon sijaan jatkuva seuranta järjestelmä. Lähes kaikissa maissa tutkinto pätevoittaa sekä teoria- että ajo-opetuksen antamiseen. Tutkinto-organisaatio on yleensä joko opetusta tarjoava organisaatio, valtakunnallinen komitea tai paikallinen julkinen taho.

Jatkokoulutus

Suurimassa osassa maita laki ei velvoita liikenneopettajien jatkokoulutukseen. Useimmissa näistä maista kuitenkin tarjotaan vapaaehtoista jatkokoulutusta 1–5 vuoden välein. Vapaaehtoisen jatkokoulutuksen osallistumisprosentti vaihtelee viidestä sataan prosenttiin. Jatkokoulutuksen tarjoajat ovat sekä julkisia instituutteja että yksityisiä yrityksiä. Jatkokoulutuksen sisältö vaihtelee opetusmenetelmistä ja liikennepsykologiasta muuttuneiden säädösten läpikäyntiin.

Laadunvarmistus

Useimmilla mailla on jonkinlainen laadunvarmistusjärjestelmä liikenneopettajien ammattitaidon ja pätevyiden sekä autokoulujen toiminnan seuraamiseksi. Laadunvarmistuksen useus ja säännöllisyys vaihtelee vuodesta viiteen vuoteen. Laadunvarmistuksessa keskitytään opetusvälineisiin ja tiloihin, rakennuksiin ja ympäristöön, ajoneuvoihin, ajoneuvojen varusteisiin, opettajan pätevyteen, ajo-opetukseen ja teoriaopetukseen.

Johtopäätökset

Suomen nykytilanteeseen verrattuna eurooppalaiset alalletulovaatimukset eivät ole poikkeuksellisia. Suomen nykyinen liikenneopettajien peruskoulutus on pohjoismaista tasoa. Eurooppalaisittain peruskoulutusta voidaan pitää jopa pitkänä.

4.1.3 MERIT-projektin suositukset liikenneopettajien vähimmäisvaatimuksiksi

Euroopan Unionin ns. MERIT-projekti (Minimum European Requirements for driving Instructor Training) esitti kesäkuussa 2005 suosituksia liikenneopettajien vähimmäisvaatimuksille. Ne koskevat ajokorttiluokkaa B. Muiden ajokorttiluokkien liikenneopettajapätevyyteen esitetään harkittavaksi erillistä koulutusta ja tutkintoa.

Liikenneopettajille suositellaan peruskoulutusta ja tutkintoa. Koulutuksen tulee sisältää opetusharjoittelua sekä teoria- että ajo-opetuksessa. Tutkinnossa tulee arvioida teoreettinen tieto, opetustaito ja henkilökohtainen ajotaito. Koulutukselle ja tutkinnolle on suositeltu myös tarkempia sisältövaatimuksia.

Peruskoulutuksen ja tutkinnon lisäksi liikenneopettajan ammattiin pääsyn edellytyksinä on muun muassa kolmen vuoden omakohtainen ajokokemus opetettavassa ajokorttiluokassa, lääkärintarkastus sekä taustan tarkastus (liikenne- ja muut rikokset).

Liikenneopettajille suositellaan myös täydennyskoulutusta vähintään viisi päivää viidessä vuodessa sekä lääkärintarkastusta vähintään kerran viidessä vuodessa. Lisäksi vähintään kerran viidessä vuodessa tulisi valvoa liikenneopettajien työn laatua ja antaa heille palautetta työstään.

MERIT-projektin suositukset kokonaisuudessaan ovat liitteessä 5.

4.1.4 Kuljettajantutkinnon vastaanottajien pätevyysvaatimusten muutokset

Kolmas ajokorttidirektiivi (2006/126/EY) tuo muutoksia kuljettajantutkinnon vastaanottajien pätevyys- ja koulutusvaatimukseen vuonna 2013.

Tällä hetkellä Suomessa kuljettajantutkinnon vastaanottajien pätevyysvaatimuksena on liikenneopettajatutkinto ja vuoden päätoiminen työkokemus liikenneopettajana. Direktiivin vaatimusten mukaan tutkinnon vastaanottajien tulee suorittaa jäsenvaltion määrittelemä peruskoulutus ja tutkinto. Peruskoulutuksen pituus ja laajuus on kunkin jäsenvaltion itse määriteltävissä. Direktiivissä on määritelty tiedot ja taidot, jotka tutkinnon vastaanottajan tulee saavuttaa koulutuksella.

Peruskoulutuksen lisäksi tutkinnon vastaanottajien tulee osallistua säännölliseen jatkokoulutukseen, joka koskee sekä tutkinnon vastaanottajien ammattitaidon kehittämistä ja täydentämistä että heidän henkilökohtaisen ajotaitonsa ylläpitoa ja

kehittämistä. Jäsenvaltiolla on oltava myös laadunvarmistusjärjestelmä, johon tulee sisällyttää muun muassa tutkinnon vastaanottajien työn seuranta.

Kolmannen ajokorttidirektiivin vaatimukset kuljettajantutkinnon vastaanottajille kokonaisuudessaan ovat liitteessä 6.

4.2 Kansalliset näkymät

4.2.1 Kuljettajaopetuksen kehittäminen ja liikenneopettajan roolin muuttuminen

Liikenne- ja viestintäministeriössä (muistio 24.3.2006) on parhaillaan valmisteltavana ehdotus kuljettajakoulutusjärjestelmän kehittämisestä edellä todettujen kansainvälisten periaatteiden suuntaisesti. Uusien kuljettajien liikenneonnettomuuksien vähentämiseksi kuljettajaopetuksen sisältöä ja tasoa on tarkoitus parantaa kehittämällä nykyisiä kuljetusopetusmalleja tutkimustiedon pohjalta. Kehitysehdotukseen sisältyy useita kohtia, jotka vaikuttavat liikenneopettajien nykyiseen työnkuvaan ja roolin muuttumiseen.

Ehdotuksen mukaan kuljettajaopetuksen sisällön painopistettä siirretään kansainvälisten suuntausten mukaisesti teknisestä ajoneuvon käsittely- ja liikennetilanteiden hallintaopetuksesta ennakoivampaan ja pohtivampaan suuntaan. Huomiota kiinnitetään myös ajamisen tavoitteisiin ja strategiaa sekä elämäntapaa ja arvoja koskeviin kysymyksiin.

Ajo-opetuksen määrää ja ajamista kuljettajakoulutuksessa lisättäisiin kuljettajaopetukseen käytettävissä olevaa aikaa pidentämällä. Ammattiopetuksen ja maallikko-opetuksen yhdistäminen mahdollistettaisiin.

Yksityisopetusta (nk. opetuslupaopetus) kehitettäisiin samansuuntaisesti ammattiopetuksen kanssa lisäämällä sen ohjausta ja valvontaa sekä erityisesti tehostamalla erityisolosuhteissa ajamisen opetusta. Ennen opetuslupaopetuksen käynnistymistä opettajilta ja oppilailta vaadittaisiin osallistumista autokoulussa annettavaan alkuopetukseen ja myöhemmin seurantakäyntejä opetuksen edistymisen seuraamiseksi ja välipalautteen saamiseksi. Myös kaikki pimeällä ja liukkaalla ajamisen opetus olisi saatava autokoulun kautta.

Yhteenvedona sekä kansainvälisistä että kansallisista muutoksista kuljettajakoulutusjärjestelmiin on todettavissa, että niiden myötä liikenneopettajille ja autokouluille tulee uusia tehtäviä ja haasteita.

Kuljettajaopetuksessa siirrytään entistä enemmän kohti GDE-matriisin oikeaa yläkulmaa, jonka sisältönä ovat kuljettajan itsearviointi ajamisen tavoitteet ja ajotilanne sekä elämisen tavoitteet ja taidot. GDE-matriisissa (Goals for Driver Education, ks. liite 7) on yhdistetty ajamisen hierarkkinen malli sekä hierarkian eri tasoilla olevat keskeiset kuljettajana toimimiseen liittyvät tieto-, taito-, riski- ja itsearviointisisällöt.

Liikenneopettajan rooli on muuttumassa perinteisestä tietoa tarjoavasta opettajasta kohti valmentajaa, ammattilaista, aikuiskouluttajaa ja konsulttia. Heidän uusia tehtäviään ovat kuljettajaopetusta koskevien tietojen tarjoaminen maallikko-opettajalle ennen maallikko-opetuksen aloittamista, luottamuksellisen suhteen rakentaminen oppilaaseen ja maallikko-opettajaan ja palautteen antaminen sekä oppilaalle että opettajalle.

Liikenneopettaja joutuu käyttämään aikuiskoulutuksessa käytössä olevia opetusmenetelmiä, esim. ryhmämetodeja, keskustelua, rooliharjoituksia ja ongelmanratkaisuun perustuvaa oppimista. Opetus on oppilaskeskeisempää, interaktiivisempaa, runsaampaa palautetta tarjoavaa sekä ihmiskeskeisempää.

4.2.2 Muutokset C-luokan kuljettajaopetuksessa

Tällä hetkellä C-luokan eli kuorma-auton ajokortin asema Suomessa on vahva ns. ensimmäisenä auton ajokorttina. Käytäntö poikkeaa muihin Euroopan maihin nähden, joissa C-luokan ajokortti koetaan ammattikorttina. Sekä B- että C-luokan ajokortin vähimmäisikäraja on 18 vuotta. BC-luokan kuljettajakoulutus on mahdollista yhdistää. B- ja C-luokissa on kuitenkin molemmissa oma kuljettajantutkintonsa.

BC-luokan kuljettajakoulutuksessa C-luokan tuntien osuus on suhteellisen pieni. B-luokan kuljettajaopetuksessa teorialunteja on 20 ja ajo-opetusta 30 ajokertaa. BC-luokan kuljettajaopetuksessa on lisäksi 12 C-teorialuntia, mutta ajo-opetuksessa ajokertojen määrä ei lisäännä. BC-luokan ajo-opetuksessa 30 ajokerrasta vähintään 20 ajokertaa on suoritettava C-luokan ajoneuvolla. Yhden ajokerran pituus on 25 minuuttia.

C-luokan kuljettajaopetuksen tilanne tulee kuitenkin muuttumaan seuraavien kuuden vuoden aikana kolmannen ajokorttidirektiivin myötä. C-luokan kortin ikäraja tulee nousemaan 21 vuoteen. C1-luokan kortissa ikäraja tulee säilymään 18 vuodessa.

Jatkossa ensin on mahdollista suorittaa vain B-luokan kortti ja myöhemmin ajokorttiluokan korotuksella C-kortti. Ajokorttina C-luokan kortti tulee siirtymään lähemmäs raskaampia ajokorttiluokkia. C-luokan kuljettajakoulutuksen lisäksi on hankittava erikseen ammattikuljettajan ammattipätevyys.

Muutoksista johtuen C-luokan kortin suorittamisen odotetaan vähenevän.

4.2.3 Ammattikuljettajien koulutus ja ammattipätevyys

Liikenneopettajia toimii ammatillista kuljettajakoulutusta antavissa oppilaitoksissa. Ammatillisen kuljettajakoulutuksen opettajilla liikenneopettajan tutkinto on yksi pätevyysvaatimuksista, koska he antavat myös ajokorttikoulutusta. Muita vaatimuksia ovat mm. toisen asteen koulutus, opettavan ajokorttiluokan ajo-oikeus, työkokemus kuljettajana, insinööri-koulutus (amk) ja opettajakoulutus. Jos opettajalla on yleinen opettajakelpoisuus, mutta ei liikenneopettajan pätevyyttä, hän ei voi toimia ajo-opettajana.

Työryhmän kuulemien asiantuntijoiden mukaan aikuiskoulutuksen liikenneopettajilla on vähäinen opettajakokemus autossa ja he ovat kokemattomia raskaan kaluston kuljettajaopetuksessa. Aikuiskoulutuksessa ei anneta B-luokan kuljettajaopetusta.

Ammatillisen kuljettajakoulutuksen opettajien ikäjakauma noudattaa yleistä työikäisen väestön ikäjakaumaa. Vain noin kymmenen prosenttia opettajista on muodollisesti päteviä (heitä toimii 300–330, joista kaikki pätevyysvaatimukset täyttäviä on 28–30). Pätevistä opettajista on jatkuva pula. Uusia virkoja ei ole tarjolla ja työsopimukset ovat määräaikaista.

Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen otetaan vuodessa sisään noin 700 kuljettajaksi koulutettavaa. Heistä valmistuu noin 600. Yhteensä ammatti- ja aikuiskoulutuksen puolelta valmistuu noin 1500 uutta kuljettajaa vuodessa. Uusista kuljettajista noin kolmasosa jää ammattiin, kolmasosa jää alalle ja kolmasosa siirtyy muualle. Jonkin verran uusia kuljettajia tulee puolustusvoimien kautta ja ajokokemuksen perusteella kuljettajantutkinnon suorittavista. Työnantajaliittojen mukaan tarve uusille kuorma-autonkuljettajille on 3000 ja linja-autonkuljettajille 700.

Raskaan kaluston kuljettajilta vaadittava perustason ammattipätevyys lisää liikenneopettajien tarvetta ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa.

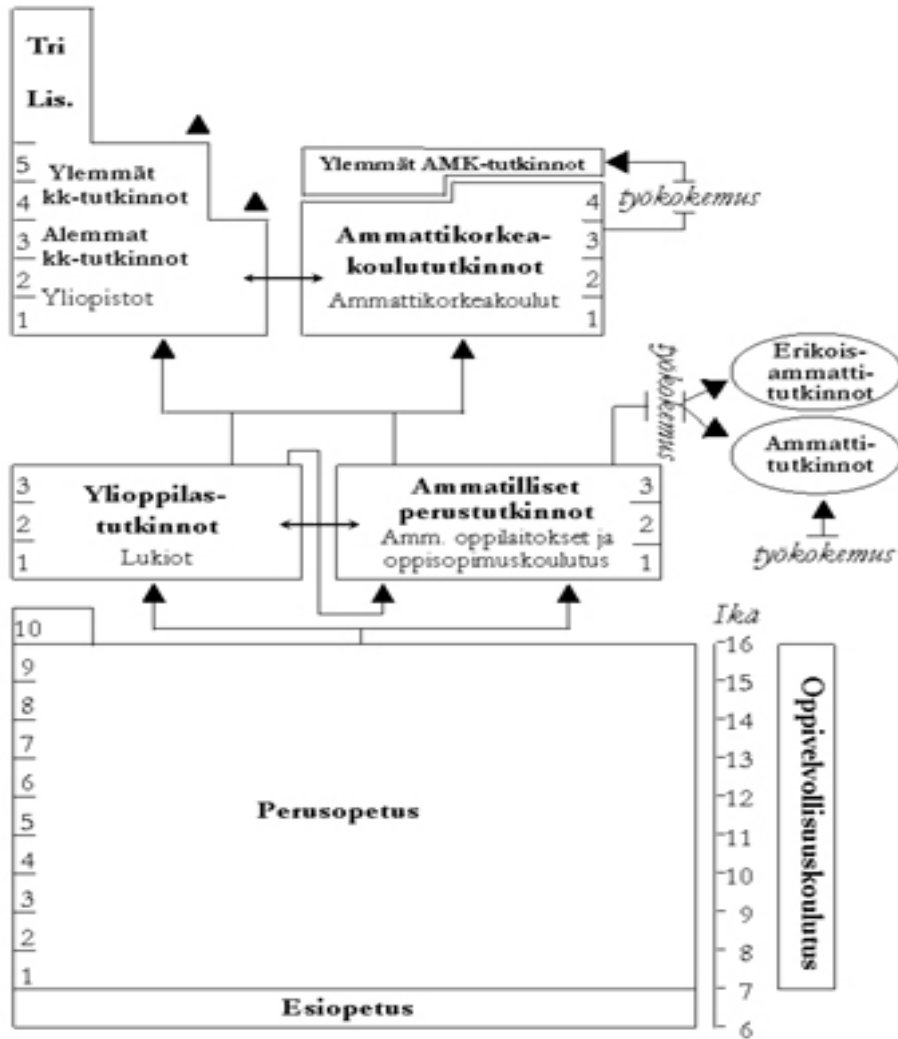
4.2.4 Puolustusvoimien liikenneopettajatilanne

Myös puolustusvoimissa annettavan kuljettajakoulutuksen määrät ja vaatimukset tulevat lisääntymään lähivuosina. Näitä vaatimuksia kasvattavat raskaan kaluston kuljettajien ammattipätevyysvaatimukset ja yhteisön lainsäädännön myötä tapahtuva muutos C-luokan kuorma-auton ajokortin suorittamisessa. C-luokan ajokortin ikävaatimuksen noustessa varusmiehillä ei ole enää nykyisessä määrin tämän luokan ajokorttia palvelukseen tullessaan, vaan koulutus joudutaan antamaan puolustusvoimissa.

Autokoulussa ajo-opettajana toimiminen edellyttää poliisin myöntämää liikenneopettajalupaa, minkä saamisen edellytyksenä on liikenneministeriön määräysten mukaisen liikenneopettajatutkinnon suorittaminen. Puolustusvoimien liikenneopettajapätevyuden suorittaminen ei oikeuta edellä tarkoitettua liikenneopettajaluvan saamiseen.

5 Suomen koulutusjärjestelmä

5.1 Koulutusjärjestelmän kuvaus

Lähde: www.oph.fi

5.2 Tutkintovaihtoehdot liikenneopettajakoulutukselle

5.2.1 Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisten perustutkintojen tehtävänä on tuottaa laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa

opiskelijalle ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäiseen ammatin harjoittamiseen.

Opetusministeriön tutkintorakennepäätöksissä (7/011/1998, 5/011/1999, 1/011/2000) on määritelty ammatilliset perustutkinnot, koulutusohjelmat ja tutkintonimikkeet. Ne ovat sitovia, eikä koulutuksen järjestäjä voi poiketa niistä ilman opetusministeriön lupaa.

Opetushallinnon koulutusasteluokituksessa ammatilliset perustutkinnot ovat toisen asteen tutkintoja. Kansainvälisessä ISCED-luokituksessa ne sijoittuvat tasolle 3, Upper secondary education.

Ammatilliset perustutkinnot ovat yhteisiä nuorille ja aikuisille riippumatta siitä, suoritetaanko ne ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) mukaisesti ammatillisena peruskoulutuksena tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti näyttötutkintona. Tutkinnon tuottama ammattitaito on suoritustavasta riippumatta yhtäläinen.

Opetussuunnitelman perusteiden normiosassa on määritelty koulutuksen tehtävä ja tavoitteet sekä tutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet, tutkinnon muodostuminen, opintojen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arviointi. Lisäksi perusteet sisältävät opiskelija-arviointia, työssäoppimista, opinto-ohjausta, erityisopetusta, maahanmuuttajien koulutusta sekä oppisopimuskoulutusta ja oppilaitoksen opetussuunnitelmaa koskevia määräyksiä.

Pääsyvaatimukset

Perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän suorittaminen.

Opiskelijavalinta

Ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku keväällä ja syksyllä.

Mahdollisesti pääsy- ja soveltuvuuskokeet.

Tutkinnon suorittaminen

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena opetussuunnitelman perusteiden mukaan tai näyttötutkintona näyttötutkinnon perusteiden mukaan.

Opintojen laajuus ja sisältö

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa (3 vuotta). Yksi opintoviikko tarkoittaa opiskelijan 40 tunnin työpanosta, ja yksi opintovuosi on 40 opintoviikkoa.

Ammatilliseen perustutkintoon sisältyy 90 opintoviikkoa ammatillisia opintoja, joista vähintään 20 opintoviikkoa on toteutettava työssäoppimisena. Ammatillisista opinnoista voidaan opetussuunnitelman perusteissa osoittaa enintään 10 opintoviikkoa vapaasti valittaviin opintoihin. Nämä ammatillisiin opintoihin sisältyvät muut valinnaiset opinnot voivat olla ammatillisia opintoja syventäviä tai laajentavia opintoja, yhteisiä opintoja tai lukio-opintoja.

Yhteisiä opintoja on 20 opintoviikkoa. Muita vapaasti valittavia opintoja on 10 opintoviikkoa. Ne voivat olla oman alan tai muiden alojen ammatillisia opintoja, yhteisiä opintoja, jatko-opintoihin tai ylioppilastutkintoon valmentavia opintoja tai harrastustavoitteisia opintoja. Opintoihin sisältyy vähintään 1,5 opintoviikkoa opinto-ohjausta. Tämä opintojen rakenne mahdollistaa opiskelijan valinnan mukaan jopa 100 opintoviikon laajuiset ammatilliset opinnot, joista osa voi olla myös opintoja muilta aloilta. Toisaalta opiskelija voi valita jatko-opintovalmiuksiaan parantavia yhteisiä opintoja jopa 40 opintoviikkoa.

Jatko-opintokelpoisuus

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus, jonka mukaan hän on kelpoinen pyrkimään ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun. Yliopistoasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet ja kelpoisuuden yliopisto-opintoihin (OPM:n kirje 11.5.1999, dnro 21/500/99). (Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811/98, Yliopistoasetus 115/98, Laki ammattikorkeakouluopinnoista 255/95, OPM:n määräys kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin 30.12.1998, dnro 18/011/98.)

Säädökset

- Tutkinnon muodostuminen: Valtioneuvoston päätös (213/25.2.1999).
- Tutkinnon laajuus, koulutusohjelmat ja tutkintonimikkeet: Opetusministeriön päätökset (7/011/1998, 5/011/1999, 1/011/2000).
- Opintojen laajuus: Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/98, 2 §).
- Opintojen hyväksilukeminen sekä opiskeluaika: Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998, 30 §, 31 §).

5.2.2 Erikoisammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnon ja siihen valmistavan koulutuksen tarkoituksena on syventää ja laajentaa lähinnä työelämässä toimivien henkilöiden osaamista. Niiden vaatimukset johdetaan työelämän nykyisistä tehtäväkokonaisuuksista.

Opetushallinnon koulutusasteluokituksessa erikoisammattitutkinto on toisen asteen tutkinto. Kansainvälisessä ISCED-luokituksessa erikoisammattitutkinnot sijoittuvat tasolle 4, Post-secondary non-tertiary education.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n mukaan erikoisammattitutkinnossa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta. Suurimmassa osassa erikoisammattitutkinnoista on kyettävä osoittamaan vaativaa osaamista ja/tai erikoisosaamista alan työtehtävissä.

Opetushallituksen julkaiseman näyttötutkinto-oppaan (2003) mukaan tutkintojen ammattitaitovaatimukset on määritelty tasollisesti siten, että henkilö, jolla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja lisäksi täydentäviä ja syventäviä opintoja ja

noin viiden vuoden työkokemus, pystyy todennäköisesti suoriutumaan ko. erikoisammattitutkinnosta.

Tutkinto

Opetushallitus päättää erikoisammattitutkinnon perusteet. Tutkinto suoritetaan ensisijaisesti työelämässä tehtävillä näytöillä tutkinnon osittain perustuen tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Tutkinnon organisoinnista vastaa Opetushallituksen asettama kolmikantainen tutkintotoimikunta.

Tutkinnon järjestää oppilaitos, jolla on järjestämissopimus tutkintotoimikunnan kanssa. Tutkinnon näyttöjen arvioinnissa ovat mukana työelämän edustajat. Erikoisammattitutkinto arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Tutkintotodistuksen antaa tutkintotoimikunta yhdessä oppilaitoksen kanssa.

Opintojen laajuus ja sisältö

Erikoisammattitutkintoon ei ole pakollista koulutusta. Tutkintoon valmistavaa koulutusta ei säädellä. Tutkinnon järjestämissopimuksen omaava oppilaitos vastaa ja päättää valmistavan koulutuksen määrästä ja sisällöstä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Valmistavaa koulutusta voi periaatteessa järjestää kuka tahansa muulla kuin valtionosuusrahoituksella.

Jatko-opintokelpoisuus

Erikoisammattitutkinnosta ei ole automaattista jatko-opintokelpoisuutta. Jatko-opintokelpoisuus edellyttää täydentäviä opintoja. Opintojen hyväksilukemisen päättää aina vastaanottava oppilaitos.

Säädökset

- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998),
- Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998).
- Näyttötutkinnon perusteet (opetushallituksen määräys).
- Näyttötutkintojen järjestämissopimukset ja sopimusten tekeminen (opetushallituksen määräys 47/011/1999 ja 38/011/1999).
- Todistukset näyttötutkinnoista, näyttötutkintoihin valmistavasta koulutuksesta ja oppisopimuskoulutuksesta (opetushallituksen määräykset 37/011/1999 ja 38/011/1999).

5.2.3 Ammattikorkeakoulututkinto

Ammattikorkeakoulut ovat luonteeltaan pääosin monialaisia ja alueellisia korkeakouluja, joiden toiminnassa korostuu yhteys työelämään ja alueelliseen kehittämiseen. Niissä suoritettavat tutkinnot ovat ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin.

Tutkinto-opiskelu ammattikorkeakoulussa johtaa korkeakoulututkintoon ja käytännön ammattitaitoon. Opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta ja siihen voi saada opintotukea.

Ammattikorkeakoulututkinnot ovat ammattikorkeakoulun perustutkintoja. Ammattikorkeakoulututkinnot ovat laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän vuoden pituisia. Ammattikorkeakoulututkintoon liitetään tutkintonimike ja lyhenne AMK. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmina. Koulutusohjelmat ovat ammattikorkeakoulun suunnitteleimia ja järjestämiä opintokokonaisuuksia, jotka suuntautuvat johonkin työelämän tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen.

Opintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet alan asiantuntijatehtäviin, edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen, valmiudet jatkuvaan koulutukseen, riittävä viestintä- ja kielitaito sekä alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.

Yleistä

Koulutusohjelmista päättää opetusministeriö ammattikorkeakoulun esityksestä. Koulutusohjelmasta käy ilmi koulutusohjelman nimi, tarvittaessa suuntautumisvaihtoehdot, tutkinto ja tutkintonimike, koulutusohjelman sekä harjoittelun laajuus opintopisteinä.

Koulutusohjelman suunnittelusta ja järjestämisestä vastaa ammattikorkeakoulu.

Pääsyvaatimukset

1) Lukion oppimäärä tai ylioppilastutkinto, 2) ammatillinen perustutkinto tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot sen mukaan kuin opetusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään, 3) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettu ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai niitä vastaava aikaisempi tutkinto sen mukaan kuin opetusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään, tai 4) edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot.

Opiskelijavalinta

Ammattikorkeakouluihin haetaan valtakunnallisessa yhteishaussa, joka järjestetään keväällä ja syksyllä.

Ammattikorkeakoulut päättävät opiskelijavalinnan perusteista, valintakokeen järjestämisestä ja opiskelijavalinnasta.

Opintojen laajuus ja sisältö

Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on 210–270 opintopistettä. Opinnot kestävät 3–4 vuotta. Esim. insinöörin (amk) ja merikapteenin (amk) tutkintojen laajuus on 240 opintopistettä.

Opinnot muodostuvat perus- ja ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta sekä opinnäytetyöstä.

Jatko-opintokelpoisuus

Jatko-opintomahdollisuudet työkokemuksen jälkeen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon tai maisteriopintoihin yliopistoissa.

Rahoitus

Rahoitus muodostuu suoritettujen tutkintojen ja opiskelijamäärän perusteella.

Säädökset

- Ammattikorkeakoululaki (351/2003).
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (352/2003).
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä (353/2003 sekä muutokset 424/2005 ja 982/2006).

5.3 Koulutuksen rahoitus**5.3.1 Ammatillinen koulutus**

Ammatillisten perustutkintojen ja erikoisammattitutkintojen rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoituksesta on säädetty laissa ja asetuksessa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998 ja 806/1998).

Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus määräytyy opiskelijamäärien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella. Yksikköhinnat määrää opetusministeriö.

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Yksikköhintoja voidaan porrastaa koulutuksen kustannuksiin oleellisesti vaikuttavien tekijöiden perusteella. Lisäksi yksikköhintoja porrastetaan koulutuksen tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuuteen perustuva porrastus määräytyy opiskelijoiden työllistymisen, jatko-opintoihin siirtymisen, koulutuksen keskeyttämisen ja opintojen suoritusajan sekä henkilöstön kelpoisuuden ja kehittämistoimenpiteiden perusteella. Tuloksellisuuden perusteella määräytyvä osuus on enintään kaksi prosenttia valtakunnallisista kokonaiskustannuksista. Opetusministeriö voi myös korottaa yksikköhintaa koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä.

Ammatillisessa lisäkoulutuksessa (ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot) rahoitus määräytyy koulutuksen järjestäjälle valtionrahoituksen laskemisen perusteeksi vahvistetun opiskelijatyövuosien, opetustuntien tai opintoviikkojen määrän sekä opiskelijatyövuotta, opetustuntia tai opintoviikkoa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella sekä ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa opiskelijamäärän ja opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Opetusministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus koostuu valtion rahoitusosuudesta ja kuntien rahoitusosuudesta. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta. Valtionosuusprosentti on 90 ja koulutuksesta voidaan opiskelijalta periä kohtuullinen opiskelijamaksu. Maksulla katetaan koulutuksen ja tutkintoon valmistavassa koulutuksessa myös tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

5.3.2 Ammattikorkeakoulutus

Opetusministeriön myöntämä rahoitus ammattikorkeakouluille koostuu perusrahoituksesta, hanke- ja tuloksellisuusrahoituksesta sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoituksesta.

Perusrahoitusta myönnetään ammattikorkeakoulujen käyttökustannusten rahoittamiseen. Ammattikorkeakoululle määrätään opiskelijaa kohti yksikköhinta, jonka suuruuteen vaikuttavat sen eri koulutusaloilla oleva opiskelijamäärä sekä ammattikorkeakoulussa kahden vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrä. Opiskelijamäärä on laskennallinen ja perustuu tavoitesopimuksessa sovittuihin aloituspaikkoihin ja opiskelijamääriin.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää, mikä merkitsee mm. sitä, että kunnat osallistuvat sen kustannuksiin asukasta kohden lasketulla rahoitusosuudella.

6 Työryhmän ehdotukset

Työryhmän ehdotukset on jaettu yhteentoista alalukuun. Kussakin alaluvussa työryhmän ehdotus on esitetty ensin ja sitä seuraavat perustelut.

6.1 Liikenneopettajan tutkinto yleiseen tutkintorakenteeseen

6.1.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan tutkinto sijoitetaan opetushallinnon alaiseen yleiseen tutkintorakenteeseen.

Tutkinnon sijoittaminen opetushallinnon alaiseen yleiseen tutkintorakenteeseen turvaa koulutuksen rahoituksen sekä mahdollistaa koulutuksen ja tutkinnon pitkäjänteisen suunnittelun, resursoinnin ja kehittämisen sekä koulutustarvemuutoksiin ja liikenneopettajien saatavuusongelmaan vastaamisen.

Sijoitettaessa liikenneopettajan tutkinto yleiseen tutkintorakenteeseen erillistä liikenneopettajatutkintoa ei enää tarvita. Nykyisellä liikenneopettajatutkinnolla ei ole lisäarvoa jatko-opinnoissa eikä se ole missään suhteessa muihin tutkintoihin, koska sitä ei ole asemoitu koulutusjärjestelmään. Yleiseen tutkintorakenteeseen sijoittaminen parantaa myös opiskelijoiden oikeusturvaa yleisen tutkintoja koskevan lainsäädännön kautta (esimerkiksi muutoksenhaku).

6.2 Liikenneopettajan tutkinnosta ammatillinen perustutkinto tai erikoisammattitutkinto

6.2.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan ammatillinen perustutkinto tai erikoisammattitutkinto.

Suomessa opettajien koulutus on yleensä yliopisto- tai ammattikorkeakoulutason koulutusta. Ammatillisen koulutuksen kautta opettajatehtäviin päätyminen on hyvin harvinaista. Yhteistä liikenneopettajien ja luokanopettajien työlle on se, että niissä oppilaina on suurin osa ikäluokasta. Ammatillisissa perustutkinnoissa lennonjohdon perustutkinto on esimerkki vaativasta koulutuksesta ja vastuullisesta työnkuvasta. Erikoisammattitutkinnoissa on ratsastuksenopettajan tutkinto ja valmentajan tutkinto.

Liikenneopettajatutkinto ammattikorkeakoulututkintona lisäisi alan houkuttelevuutta ja arvostusta. Koulutuksen pituus kasvaisi kuitenkin huomattavasti nykyisestä. Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on 240 opintopistettä, mikä vastaa neljän vuoden opintoja. Koulutuksen pituuden kasvattaminen ammattikorkeakoulututkinnon vaatimusten mukaiseksi ei ole realistisesti mahdollista nykyisessä tilanteessa, jossa liikenneopettajista on pulaa. Ammattikorkeakoulutus on myös kustannuksiltaan kalliimpaa kuin koulutus ammatilliseen tutkintoon.

Jos liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan ammatillinen perustutkinto, osa opiskelijoista suorittaa tällöin kaksi päällekkäistä ammatillista perustutkintoa. Se ei ole kaikilta osin tarkoituksenmukaista. Tästä syystä työryhmä on tarkastellut ammatillisista

tutkinnoista myös työelämän näyttötutkintoja eli ammattitutkintoa ja erikoisammattitutkintoa. Näistä kahdesta vaativampana tutkintona erikoisammattitutkinto olisi vaihtoehtoinen toteuttamistapa liikenneopettajan tutkinnolle.

Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisia perustutkintoja on kehitetty erityisesti työelämän tarpeisiin sen kanssa läheisessä yhteistyössä. Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa Opetushallitus vahvistaa opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteet. Perustutkinto voidaan suorittaa oppilaitosmuotoisena tai näyttötutkintona. Myös oppilaitosmuotoisesti toteutettuun perustutkintokoulutukseen voidaan liittää näyttökoetyyppinen osaamisen arviointi. Arvioinnista vastaavat esimerkiksi kouluttajan ja työelämän edustajat.

Ammatillisen perustutkinnon koulutusta voi järjestää opetusministeriön koulutuksen järjestämisluvan saanut oppilaitos. Opetuksen järjestämisluvan kautta opetusministeriö voi ottaa kantaa myös koulutusta järjestävien oppilaitosten määrään. Perustutkintokoulutuksen rahoituksesta vastaavat valtio ja kunnat.

Laajuudeltaan ammatillinen perustutkinto vastaisi parhaiten nykyisiä liikenneopettajaopintoja. Liikenneopettajakoulutus voitaisiin järjestää ammatillisena perustutkintokoulutuksena koulutuksen nykyistä tasoa laskematta. Nykyisen koulutuksen laajuus on 100 opintopistettä. Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa, mikä vastaa 180 opintopistettä ja kolmea vuotta. Käytännössä ammatillisena aikuiskoulutuksena suoritettavan perustutkinnon laajuus on kuitenkin lyhyempi (nimellisesti 90 ov), koska aikaisempia opintoja voidaan lukea hyväksi. Aikuiskoulutuksena toteutetun perustutkinnon koulutusaika voisi olla keskimäärin noin kaksi vuotta. Koulutuksen pituus olisi näin työvoimapulaakin ajatellen hyväksyttävä.

Erikoisammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnot ovat kehitetyt erityisesti aikuisten tarpeisiin ja elämäntilanteisiin. Tutkinto edellyttää työssä hankittua ammattitaitoa. Se on osa ammatillista lisäkoulutusta. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus myönnetään ja maksetaan kokonaisuudessaan koulutuksen järjestäjille. Kunnat eivät osallistu lisäkoulutuksen toiminnan rahoitukseen muuta kuin itse järjestämänsä koulutuksen osalta siltä osin kuin rahoitus ei kata kustannuksia.

Erikoisammattitutkinnossa Opetushallitus päättää ja vahvistaa tutkinnon perusteet. Käytännössä erikoisammattitutkintoa hallinnoi tutkintotoimikunta, jonka Opetushallitus nimittää. Tutkintotoimikunta tekee tutkinnon järjestämissopimuksia oppilaitosten kanssa. Oppilaitos järjestää näytöt, joilla tutkinto suoritetaan.

Erikoisammattitutkinnon laajuutta ei ole määritelty opintoviikkoina. Se suoritetaan näyttöperustein. Tutkintoon ei vaadita mitään pakollista koulutusta. Koulutuksen järjestäminen ei edellytä näyttötutkintoon valmistavan vapaaehtoisen koulutuksen järjestämiseen oikeuttavaa lupaa.

6.2.2. Työryhmä ehdottaa, että jos liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan erikoisammattitutkinto, siihen on liitettävä pakollista valmistavaa koulutusta.

Jos liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan erikoisammattitutkinto, tulee tutkintoon liittää pakollista valmistavaa koulutusta. Liikenneopettajan ammattia ei voi oppia pelkästään ammatin harjoittamisen kautta. Tarvitaan myös sekä alan teoriaan että käytänteihin perehdyttävää koulutusta.

Liikenneopettajan työ edellyttää vahvaa opettajuutta. Määrämuotoinen pakollinen koulutus antaisi mahdollisuuden liikenneopettajien pedagogisen osaamisen ja ammattitaidon pitkäjänteiseen kehittämiseen. Liikenneopettajien työnkuva ja toimintaympäristö muuttuvat haastavimmiksi kuljettajaopetuksen kansallisten muutosten ja myös tietoteknologian tuomien mahdollisuuksien myötä. Suomalainen kuljettajaopetus on tarkkaan säänneltyä ja määrämuotoista. Myös tästä syystä näyttötutkintoon valmistava pakollinen koulutus liikenneopettajille on perusteltua.

Näyttötutkintoon valmistava pakollinen koulutus koskisi erityisesti opettajuutta, kasvatustieteellisiä ja pedagogisia opintoja sekä kansallista kuljettajaopetusjärjestelmää.

Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan rekisteröitävissä ammateissa edellytetään näyttötutkinnon suorittajan osallistuvan tutkintoon valmistavaan koulutukseen. Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta.

6.2.3. Työryhmä ehdottaa, että jos liikenneopettajan tutkinto toteutetaan ammatillisena perustutkintona, se toteutetaan aikuiskoulutusmuotoisena.

Normaalisti ammatillista perustutkintoa opiskelemaan voi hakeutua yhteishauulla suoraan perusopetuksen (peruskoulu) suorittamisen jälkeen. Tällöin nuorimmat hakijat ovat 16-vuotiaita. Erikoisammattitutkinto on jo valmiiksi suunnattu aikuisille. Se on osa ammatillista lisäkoulutusta.

Aikuiskoulutusmuotoisena toteutettavasta ammatillisesta perustutkinnosta on esimerkkinä lennonjohdon perustutkinto. Lennonjohdon perustutkinto ei kuulu yhteisvalinnan piiriin. Pääsyvaatimuksena koulutukseen on ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto. Hakijan edellytetään olevan iältään vähintään 20-vuotias.

Liikenneopettajan ammatillisen perustutkinnon toteuttamiseen aikuiskoulutusmuotoisena on useita perusteita. Opiskelijoilla on oltava oma ajokortti ja ajokokemusta. Opiskelijoiden omat kokemukset ajamisesta ja liikennetilanteista ovat edellytyksenä kouluttajana toimimiseen kyseisissä asioissa. Kuljettajaopetus on ihmissuhdetyötä. Opiskelijoiden oma elämäkokemus antaa edellytyksiä ihmissuhdetyössä toimimiseen. Liikenneopettajan tulisi myös olla vanhempi kuin hänen oppilaansa. Autokouluissa suurimman oppilasryhmän muodostavat henkilöauton ajokorttia suorittavat 18–20-vuotiaat nuoret. Kansainvälisesti yleisin minimi-ikäraja liikenneopettajaopiskelijalle on 21 vuotta. Liikenneopettajalla on myös oltava riittävä kielitaito.

Kuljettajantutkinnon vastaanottajan peruskoulutusvaatimuksena on liikenneopettajan pätevyys. Kuljettajantutkinnon vastaanottajaksi voi edetä työskenneltyään yhden vuoden päätoimisena liikenneopettajana. Kolmannen ajokorttidirektiivin mukaan kuljettajantutkinnon vastaanottajan minimi-ikä on 23 vuotta.

6.2.4. Työryhmä ehdottaa, että oppisopimusmuotoisen liikenneopettajakoulutuksen toteutusmahdollisuudet selvitetään.

Työryhmässä on keskusteltu mahdollisuuksista liikenneopettajakoulutuksen toteuttamiseen oppisopimusmuotoisena. Työryhmässä on suhtauduttu epäillen oppisopimuksen soveltumiseen liikenneopettajien peruskoulutuksessa. Sen sijaan lisäpätevyysien opiskelemiseen oppisopimuskoulutuksessa ei työryhmässä nähty esteitä. Tästä syystä työryhmä ehdottaa, että asiaa selvitetäisiin tarkemmin esimerkiksi siinä yhteydessä kun perusratkaisuista päätetään.

Edellä on erikoisammattitutkintovaihtoehdon kohdalla todettu, että liikenneopettajan ammattia ei voi oppia pelkästään ammatinharjoittamisen kautta. Tässä tapauksessa ammatin oppiminen vaatii koulutusta ja koulutuksella on myös laatuvaatimuksia. Koulutuksen sisällöistä esimerkiksi tulevan liikenneopettajan ammattipedagogisten taitojen ja oman ajotaidon kehittäminen soveltuvat huonosti oppisopimusmuotoiseen koulutukseen.

Oppisopimuksen ohjaajalle ei ole määritelty muodollista pätevyyttä. Työnantajan sopivuuden arvioi oppisopimusviranomaisen. Oppisopimusvaihtoehdon kohdalla tulisikin selvittää, miten autokoulujen resurssit ja liikenneopettajien pätevyys oppisopimuksen ohjaajana mahdollistaisivat opiskelijoille saman osaamisen kuin valmistava koulutus, jotta he selviävät ammatin vaatimuksista.

Oppisopimuskoulutukseen sisältyy pakollisia teoriajaksoja oppilaitoksessa. Niihin voitaisiin sisällyttää tarvittavat opetustehtävän edellyttämät oppisisällöt kuten kasvatustieteen perusopinnot ja pedagogiset opinnot.

6.3 Liikenneopettajakoulutuksen määräraha siirretään ammatillisen peruskoulutuksen tai lisäkoulutuksen rahoitukseen

6.3.1. Työryhmä ehdottaa, että valtion talousarviossa liikenneopettajakoulutuksen valtionavustuksiin varattu määräraha siirretään ammatillisen peruskoulutuksen tai ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitukseen.

Jos liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan ammatillinen perustutkinto tai erikoisammattitutkinto, niiden rahoitus käyttökustannuksiin määräytyisi luvussa 5.3.1 todettujen laskennallisten perusteiden mukaisesti. Liikenneopettajakoulutuksen määräraha olisi siirrettävä joko ammatillisen peruskoulutuksen tai ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitukseen.

Perustutkintokoulutuksessa rahoitus koostuisi valtion ja kuntien rahoitusosuuksista ja opetusministeriö määräisi koulutuksen yksikköhinnat. Koulutus olisi opiskelijoille ilmaista. Tutkintojen suorittamisen määrää ei rajoitettaisi erillisin päätöksin.

Ammatillisessa lisäkoulutuksessa (erikoisammattitutkinnot) ei olisi lakisääteistä kuntaosuutta. Koulutettavien määrää säänneltäisiin opetusministeriön yksikköhintoja koskevalla rahoituspäätöksellä. Rahoitus suunnattaisiin koulutuksen järjestäjille, jotka voisivat käyttää sitä järjestämänsä koulutukseen. Rahoitusta ei sidottaisi liikenneopettajan koulutuksen järjestämiseen. Myös ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa rahoitus suunnattaisiin koulutuksen järjestäjälle.

Lisäkoulutuksen kohdalla opetusministeriö voisi erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Valtionosuusprosentti on 90 ja koulutuksesta voitaisiin periä kohtuullinen opiskelijamaksu opiskelijalta. Maksulla katetaan koulutuksen ja tutkintoon valmistavassa koulutuksessa myös tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

6.3.2. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajakoulutuksen kustannusrakenne otetaan huomioon rahoituksessa.

Ammatillisen peruskoulutuksen sekä erikoisammattitutkintojen laskennallisesti määräytyvä rahoitus ottaa huomioon koulutuksen kustannuksissa tapahtuvat muutokset, mikä tukee liikenneopettajakoulutuksen kehittämistä. Liikenneopettajakoulutus on kustannuksiltaan keskimääräistä kalliimpaa koulutusta. Normaali liikenteen ja tekniikan alan koulutusrahoitus ei riitä liikenneopettajakoulutuksen rahoitukseen. Koulutuksen kustannuksiin vaikuttavat investoinnit ajoneuvoihin, ajoneuvojen ylläpito- ja polttoainekulut, ajo-opetus yksilöittäin ja pienryhmissä, pitkä työssä oppimisaika sekä koulutuksen erityisluonne opettajuuteen liittyvien valmiuksien kehittäjänä.

Työryhmä pitää tärkeänä, että nämä otetaan huomioon yksikköhintaan tehtävänä harkinnanvaraisena korotuksena, jotta liikenneopettajakoulutuksella on koulutuksen laadukkaan toteuttamisen edellyttämät voimavarat.

6.4 Liikenneopettajakoulutuksen ohjaukseen ja säädöksiin muutoksia

6.4.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajakoulutusta koskevista säännöksistä vastaa opetusministeriö.

6.4.2. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan tutkinnon ohjaus tapahtuu yhteistyössä liikenneministeriön hallinnonalan kanssa.

Tällä hetkellä liikenneopettajakoulutuksen ohjaus on hajautettu opetusministeriölle ja liikenne- ja viestintäministeriölle. Opetusministeriö päättää liikenneopettajan koulutuksesta ja rahoituksesta. Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa liikenneopettajantutkintoa koskevista säännöksistä. Ministeriöt ovat jäsenenä nykyisen liikenneopettajakoulutuksen johtoryhmässä.

Työryhmän ehdotuksen mukaan opetusministeriö vastaisi liikenneopettajakoulutusta koskevista säännöksistä. Myös liikennehallinnon alan vaikutusmahdollisuudet koulutukseen ja sen sisältöön olisi perusteltua varmistaa. Yhteistyö koulutusta ja tutkintoa koskevissa kysymyksissä sekä erityisesti opetussuunnitelmia vahvistettaessa olisi tärkeää.

Työryhmä ei ole valmistellut ehdotuksia säädösmuutoksiksi, koska niiden tarve muotoutuu vasta tutkintomuodosta päätettäessä. Liikenneopettajan tutkinnon siirtyessä yleiseen tutkintorakenteeseen ei liikenneopettajan tutkinnosta ole enää tarpeen säätää erikseen. Tämän johdosta liikenne- ja viestintäministeriön nykyinen tutkintopäätös voidaan kumota.

Jos liikenneopettajan tutkinnosta muodostetaan ammatillinen perustutkinto tai erikoisammattitutkinto, niitä koskeva olemassa oleva lainsäädäntö ohjaa koulutusta ja tutkintoa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998, 13 §) mukaan Opetushallitus päättää ammatillisen perustutkintokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteista, jotka sisältävät opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Ammatillisista perustutkinnoista annetun opetusministeriön asetuksen (216/2001) mukaan tutkinnot jakautuvat koulutusohjelmiin, joihin liittyy tutkintonimike.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998, 13 §) mukaan Opetushallitus päättää erikoisammattitutkinnon perusteista. Tutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä päättää tutkinnon perusteiden mukaisesti koulutuksen järjestäjä. Käytännössä tutkintoa hallinnoi Opetushallituksen nimittämä tutkintotoimikunta, joka vastaa myös laadusta. Se ei kuitenkaan valvo koulutusta. Erikoisammattitutkinnon perusteissa olisi kuitenkin totuttua huomattavasti laajemmin tarpeen säätää työryhmän ehdottaman valmistavan koulutuksen pakollisuuden ohella mm. tutkinnon toteutustavasta ja opintojen laajuudesta. Samoin voisi olla perusteltua säätää, että normaalista poiketen luvan tutkinnon toteuttamiseen antaisi opetusministeriö.

6.5 Liikenneopettajan tutkinnolla pätevyys B-ajokorttiluokan kuljettajaopetukseen. Tutkinnon sisällä lisäpätevyyslisämoduuleilla.

6.5.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan tutkinto tuottaa kelpoisuuden B-luokan kuljettajaopetuksen antamiseen.

6.5.2. Työryhmä ehdottaa, että tutkinnon sisällä lisäpätevyyslisämoduuleilla voi hankkia lisämoduuleilla. Lisämoduulit koskevat A-ajokorttiluokkaa, C-ajokorttiluokkaa, muita raskaan kaluston ajokorttiluokkia, kuljettajantutkinnon vastaanottajan peruskoulutusta sekä autokouluyrittäjän pätevyyttä.

Liikenneopettajatutkinto voitaisiin rakentaa joko pelkästään B-luokan kelpoisuuden suorittamiseen tai siihen voitaisiin yhdistää lisäkelpoisuuksia vapaasti valittavien opintojen muodossa.

Tämä toisi muutoksen nykyiseen tilanteeseen, jossa yhdellä peruskoulutuksella saa pätevyyden A-, B- ja C-luokkien kuljettajaopetuksen antamiseen.

Suomessa C-luokan ajokortin suorittamisen odotetaan vähenevän lähivuosina kolmannen ajokorttidirektiivin ja ammattipätevyysdirektiivin mukanaan tuomien vaatimusten myötä. Näiden säädösten kansallinen toimeenpano ajoittuu tämän vuosikymmenen lopulle ja ensi vuosikymmenen alkuun. Täten tarve C-luokan kuljettajaopetuksen antajille etenkin autokoulussa vähenee. C-luokan kouluttajien tarve on kuitenkin edelleen keskeinen ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa. C-luokan opettajapätevyyden voisi kuitenkin hankkia lisämoduulilla ja sisällyttää näin peruskoulutukseen.

EU:n ns. Merit-projekti suosittelee liikenneopettajien peruskoulutusta ja tutkintoa B-ajokorttiluokkaan ja muiden ajokorttiluokkien pätevyyksien hankkimista lisäkoulutuksella ja -tutkinnolla. Työryhmän ehdotus vastaisi näin suositusta. Se noudattelisi myös tutkinnon vastaanottajille tulossa olevia vaatimuksia, joiden mukaan kelpoisuus hankitaan ensin B-luokan tutkintojen vastaanottamiseen.

Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisen perustutkinnon laajuus olisi 120 opintoviikkoa, joista aikuisten tutkinnossa yhteensä 90 opintoviikkoa valittaisiin näyttöinä suoritettavaksi.

Tutkintoon sisältyviä vapaasti valittavia opintoja voivat olla oman alan tai muiden alojen ammatilliset opinnot, yhteiset opinnot, jatko-opintoihin tai ylioppilastutkintoon valmentavat opinnot tai harrastustavoitteiset opinnot. Muita valinnaisia opintoja voivat olla ammatillisia opintoja syventävät tai laajentavat opinnot, yhteiset opinnot tai lukio-opinnot. Vapaasti valittavat opinnot voitaisiin käyttää lisäpätevyyksien hankkimiseen tutkinnon sisällä.

Lisäpätevyydet voisivat koskea ensinnäkin ajokorttiluokkia kuten A-ajokorttiluokkaa sekä C-ajokorttiluokkaa ja muita raskaita ajokorttiluokkia. Kuljettajantutkinnon vastaanottajan peruskoulutuksen suorittaminen soveltuisi liikenneopettajakoulutuksen yhteydessä hankittavaksi, koska pätevyys perustuu nykyisinkin liikenneopettajapätevyydelle. Menettely turvaisi myös kuljettajantutkinnon vastaanottajien saannin tulevaisuudessa. Lisämoduuleihin käytävissä oleva vapaasti valittavien opintojen jakso soveltuisi yhteisön lainsäädännön tulevien vaatimusten mukaisen tutkinnon vastaanottajan peruskoulutuksen antamiseen. Vaatimus peruskoulutuksesta samoin kuin periaate tutkintojen vastaanottajan kelpoisuuden rakentamiseen B-luokassa toimimisen ja siinä pätevöitymisen pohjalta asettaa tiukkenevia vaatimuksia myös vastaanottajien saannille. Myös autokoulu-yrittäjän pätevyyden hankkiminen koulutuksen yhteydessä palvelisi yrittäjiksi aikovia.

Kuva 1. Ammatillisen perustutkinnon rakenne (120 ov).

20 ov	80 ov	10 ov	10 ov
yhteiset/ yleiset opinnot	ammatilliset opinnot	vapaasti valittavat opinnot (ammatillisista opinnoista 10 ov pois)	muut vapaasti valittavat opinnot
		= lisämoduuli	= lisämoduuli

Erikoisammattitutkinto

Sama lisämoduuliajatus voitaisiin toteuttaa myös erikoisammattitutkinnossa. Esimerkiksi valmentajan erikoisammattitutkinto koostuu kolmesta pakollisesta ja kahdesta valinnaisesta osasta. Pakolliset osat ovat toimintaympäristön hallinta, valmennustaidot ja valmentajana kehittyminen. Valinnaiset osat ovat lajin valmennustyö, lajin valmennusorganisaatiotyö ja yrittäjäyys. Tyypillisesti erikoisammattitutkinto koostuu 6–7 eri tutkinnon osasta.

Liikenneopettajan erikoisammattitutkinnossa pakolliset osat koskisivat B-ajokorttiluokkaa ja valinnaiset osat ns. lisämoduuleja samaan tapaan kuin ammatillisessa perustutkinnossa.

6.6 Liikenneopettajakoulutuksen pääsyvaatimuksia kehitetään

6.6.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajakoulutuksen pääsyvaatimuksissa ja valintakriteereissä korostetaan opettajuuteen liittyviä ominaisuuksia.

Liikenneopettajan työ on lähes koko ikäluokkaan kohdistuvaa ihmissuhde- ja kasvatustyötä. Liikenneopettajalla tulee olla edellytykset hyväksi ja esimerkilliseksi opettajaksi kasvamiseen sekä motivaatiota itsensä ja ammattitaitonsa jatkuvaan arvioimiseen ja kehittämiseen. Liikenneopettajaopiskelijoiden pääsyvaatimuksissa ja valintakriteereissä tulee painottaa opettajuuteen, vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitoihin sekä opiskelumotivaatioon liittyviä ominaisuuksia. Koulutukseen hakijoiden soveltuvuuden ja motivaation luotettavalla arvioinnilla voidaan edesauttaa opiskelijoiden ja tulevien liikenneopettajien alalla pysymistä. Pääsyvaatimuksilla voidaan vaikuttaa myönteisesti myös naisten ja nykyistä nuorempien henkilöiden hakeutumiseen alalle.

Liikenneopettajien työllä on myös turvallisuusvaatimuksia. Suuren osan työajastaan he työskentelevät ajo-opetustunneilla normaalin liikenteen seassa kokemattoman kuljettajan ohjatessa ajoneuvoa. Ajo-opetuksessa liikenneopettaja katsotaan vastuulliseksi kuljettajaksi. Siten liikenneopettajilla on vastuu myös muiden tiellä liikkujien turvallisuudesta.

Nykyisen liikenneopettajakoulutuksen pääsyvaatimukset suosivat raskaan kaluston ajokortin omaavia hakijoita, joilla on raskaan kaluston kuljettajakokemusta. Lisäpisteitä voi saada myös auto-, kuljetus- tai liikennealan lisäkoulutuksesta ja alan harrastustoiminnasta. Nämä vaikuttavat siihen, että hyväksytyistä hakijoista ylivoimaisesti suurin osa on ollut miehiä. Nykyisten liikenneopettajaopiskelijoiden keski-ikä on korkea. Esimerkiksi syyskuussa 2006 aloittaneen liikenneopettajakurssin opiskelijoiden keski-ikä on 35 vuotta, ja heistä suurin osa on edelliseltä ammatiltaan linja-auton tai yhdistelmäajoneuvon kuljettajia.

Myös liikenneopettajien nykyisten pääsyvaatimusten ja liikenneopettajatutkinnon keskinäisessä suhteessa on kehittämistä. Pääsykokeisiin kutsutut hakijat suorittavat ajokokeen henkilöautolla normaalin kuljettajatutkinnon kriteereiden mukaisesti. Ajokokeen maksimipisteet (80) muodostavat lähes puolet kaikista pääsykokeiden maksimipisteistä (172). Kuitenkin liikenneopettajatutkinnon ajokoeosuudessa hylätään noin 10 % opiskelijoista ensimmäisellä yrityskerralla. Liikenneopettajan opintoihin kuuluu henkilökohtaisten liikennetaitojen kehittämistä, joten valmistuvien liikenneopettajien oman henkilökohtaisen ajotaidon tulisi olla korkealla tasolla.

Liikenneopettajien kielitaitovaatimukset tulisi saattaa yleisten opettajia koskevien kielitaitovaatimusten tasolle. Pääsykokeisiin kutsuttavien hakijoiden kielitaito (suomi tai ruotsi) on voitava testata tarvittaessa. Opetushallituksella on virallinen järjestelmä kielitaidon toteamiseen. Työryhmän näkemyksen mukaan jatkossa on entistä enemmän kysyntää myös muita kieliä kuin suomea tai ruotsia taitaville liikenneopettajille.

Lisämoduulien opiskelemiseen voitaisiin määritellä soveltuvat pääsyvaatimukset. Esimerkiksi C-luokan lisämoduulia voisivat hakeutua opiskelemaan kuorma-autoilusta kiinnostuneet opiskelijat. Ammatillisen kuljettajakoulutuksen kannalta olisi tärkeää, että raskaan kaluston ajokorttiluokkia koskevat opinnot voisi suorittaa tutkinnon sisällä ja näin turvata opettajien saantia.

6.7 Liikenneopettajan jatko-opintomahdollisuudet ja opintojen hyväksilukeminen

6.7.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajan opintojen hyväksilukua kehitetään soveltuvissa ammattikorkeakoulututkinnoissa.

Liikenneopettajakoulutuksen suorittaneella on mahdollisuus jatkaa opintojaan korkeakoulussa. Liikenneopettajakoulutukseen hakijoilta vaaditaan nykyiselläänkin toisen asteen ammatillista perustutkintoa, ylioppilastutkintoa tai liikennealan ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. Ammatillinen perustutkinto ja ylioppilastutkinto antavat yleisen korkeakoulukelpoisuuden. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittanut on kelpoinen hakemaan ammattikorkeakouluun kyseisen alan opintoihin.

Jatko-opintokelpoisuuden ohella on tärkeää, että liikenneopettajakoulutuksen suorittaneiden opintojen hyväksilukua soveltuvissa ammattikorkeakoulututkinnoissa kehitetään. Tämä lyhentää opiskeluaikoa sekä edistää liikenneopettajakoulutuksen houkuttelevuutta ja arvostusta.

Ammattikorkeakouluissa on liikennealaa liittyvää opetusta mm. kuljetustekniikassa, liikenneväyliin liittyvässä rakennustekniikassa ja logistiikassa. Auto- ja kuljetustekniikan koulutusohjelmassa sekä logistiikan koulutusohjelmassa suoritetaan insinööri (AMK) tutkintoja. Olemassa olevan koulutuksen lisäksi opetusministeriön asettama liikennealan korkeakoulutusta ja t&k-toiminnan kehittämistarpeita selvittänyt työryhmä ehdotti laaja-alaisen liikennetekniikan koulutusohjelman kehittämistä ammattikorkeakouluihin (OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:9). Koulutusohjelman käynnistäminen ratkaistaan opetusministeriössä lähitulevaisuudessa. Liikenneopettajakoulutuksen hyväksilukemiseen liittyviä asioita tulee tarkastella osana mahdollisesti käynnistyvän uuden koulutusohjelman opetussuunnitelmatyötä.

Liikennealan ammattikorkeakoulututkinto olisi tarpeellinen liikennealan lisääntyvässä suunnittelu-, kehittämis- ja johtamistehtävissä, jotka koskevat erityisesti liikenneturvallisuutta ja ympäristöystävällistä liikkumista.

6.8 Liikenneopettajakoulutuksen aloituspaikkojen määrää lisätään

6.8.1. Työryhmä ehdottaa, että koulutuksen aloituspaikkojen määrää lisätään.

Liikenneopettajakoulutuksen nykyiset aloituspaikat eivät ole riittävät edes tämän hetken liikenneopettajavajauksen täyttämiseen. Tällä hetkellä liikenneopettajista on huomattava pula, ja erityisesti lähivuosina liikenneopettajien tarve on suuri. Myös alan tulevista haasteista johtuen aloituspaikkojen määrää tulisi huomattavasti lisätä.

Nykyisen liikenneopettajakoulutuksen aloituspaikkamäärä on 80. Vaikka koulutuksen aloittaneista lähes kaikki suorittavat tutkinnon, osa valmistuneista liikenneopettajista siirtyy kuitenkin myöhemmin muihin tehtäviin. Laskennallinen poistuma alalta on 10 %.

Autokoulualalla liikenneopettajien nykyinen vajeus on noin 130 opettajaa. Nykyisen liikenneopettajavajeen kattamiseksi olisi välittömästi lisättävä koulutuksen aloituspaikkoja tuntuvasti. Aloituspaikkamäärän tulisi olla vähintään 120 paikkaa. Aloituspaikkojen määrää voitaisiin myöhemmin tarkistaa työvoimapulan ja lähivuosien erityistarpeiden helpotettua.

Liikenneopettajatutkinnon sisällä myös lisämoduulien suorittamiseen voidaan määritellä oma aloituspaikkamäärä, jolloin määriä voitaisiin säädellä esimerkiksi työmarkkinatilanteen mukaan. Vaikka esimerkiksi C-luokan ajokortin suorittamisen määrät tulevat muuttumaan kolmannen ajokorttidirektiivin ja ammattipätevyysdirektiivin uusien vaatimusten ja säädösten myötä, ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa on tarve raskaan kaluston kuljettajaopettajille.

Ruotsinkielisen liikenneopettajakoulutuksen asema on ollut vaikea koulutettavien vähäisistä opiskelijamääristä johtuen. Ryhmän aikaansaamiseksi koulutusta on pystytty järjestämään vain noin kymmenen vuoden välein. Työryhmän ehdotukset eivät ratkaise ruotsinkielisen koulutuksen järjestämiseen liittyviä ongelmia, sillä jatkossakin on ilmeistä, että koulutuksen järjestäminen edellyttää tiettyä vähimmäismäärää

opiskelijoita, jotta koulutuksen järjestäminen olisi myös taloudellisesti järkevää. Liikenneopettajakoulutusta kehitettäessä tulisi myös tämän kieliryhmän koulutuksen järjestämisedellytykset pyrkiä varmistamaan.

6.9 Koulutuksen sisältöä ja työssä oppimista kehitetään

6.9.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajien koulutuksessa korostetaan käytännön opetustaitoja ja opettajuuden vaatimuksia.

6.9.2. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajien opetusharjoittelua kehitetään vastaamaan nykyaikaista työssä oppimista.

Liikenneopettajan koulutus vaaditaan sekä ajokorttikoulutusta että ammatillista kuljettajakoulutusta antavilta opettajilta. Opettajuudessa sinänsä ei ole eroa sen mukaan, onko kysymyksessä ensimmäistä ajokorttia vai raskaan kaluston ajokorttia varten opetusta antava opettaja. Erot tehtävän vaatimuksissa tulevat lähinnä ajoneuvoihin ja niiden kuljettamiseen liittyvien luokkakohtaisten erojen kautta. Liikenneopettajia työskentelee myös yleisissä liikennealan suunnittelu- ja kehitystehtävissä, joita varten koulutusta ei ole suunniteltu.

Liikenneopettajan työ edellyttää vahvaa opettajuutta. Liikenneopettajan koulutusta ja sen sisältöä kehitettäessä peruslähtökohtana on pidettävä opettajuuteen vaadittavia valmiuksia. Koulutuksessa painoarvo tulee olla pedagogisilla ja kasvatustieteellisillä opinnoilla. Koulutuksen sisällön tulee edelleen määräytyä opettajuuden vaatimusten mukaan, vaikka liikennealalla on tarvetta liikenneopettajille muissakin tehtävissä.

Liikenneopettajakoulutuksen sisällön ja liikenneopettajien opetusharjoittelun kehittämistarpeita on tullut esiin Savolaisen (2004 ja 2006) selvityksissä liikenneopettajien osaamisesta ja opetusharjoittelusta. Selvitysten mukaan kehittämistä on erityisesti liikenneopettajien ajo-opetusvalmiuksissa. Puutteita on myös kuljettajaopetuksen toisen vaiheen opetussuunnitelman tuntemuksessa sekä erilaisten teoriaopetusmenetelmien käytössä.

Ajoneuvohallintokeskus (2006) on selvittänyt nykyiseen opetusharjoitteluun liittyviä ongelmia ja kehitystarpeita liikenneopettajakoulutuksen nykyisen johtoryhmän toimeksiannosta. Terminä opetusharjoittelu tulisi päivittää työssä oppimiseksi. Työssä oppimisen osuutta liikenneopettajien koulutuksessa tulisi kehittää. Työssä oppiminen on työpaikalle siirrettyä opiskelua. Työpaikalla opittavaksi tarkoitettuja asioita ei käydä läpi enää oppilaitoksessa. Työssä oppimiselle tulisi määritellä selkeät tavoitteet ja sisällöt – mitkä asiat opitaan oppilaitoksessa ja mitkä työpaikalla. Työssä oppimiseen liittyvien eri toimijoiden välistä yhteistyötä tulisi kehittää. Myös autokoulujen odotukset työssä oppijan valmiuksille ja liikenneopettajakoulutuksen tarjoamat edellytykset opiskelijalle tulisi saada kohtaamaan. Autokoulu hyötyy työssä oppijan työpanoksesta erityisesti myöhemmin kun hänen osaamisensa ja valmiutensa kehittyvät.

Moottoripyörien ja raskaan kaluston kuljettajakoulutuksen kohdalla liikenneopettajaharjoittelijoiden ja uusien liikenneopettajien osaaminen on todettu puutteelliseksi (Savolainen 2004 ja 2006). Nykyinen liikenneopettajakoulutus antaa pätevyuden A-luokan kuljettajakoulutukseen sekä myös C-luokkaan, mutta ei muiden

raskaiden ajokorttiluokkien kuljettajakoulutukseen. Käytännössä opetuksessa kuitenkin keskitytään pääasiassa B-luokan kuljettajaopetukseen.

Ehdotuksen mukaan näiden lisäpätevyyksien koulutus tapahtuisi ns. lisämoduuleilla. Lisämoduulissa keskityttäisiin paremmin ja kattavammin juuri kyseisen ajokorttiluokan tai muun aihealueen (esimerkiksi kuljettajantutkinnon vastaanottajan peruskoulutus) ammattitaitovaatimukseen. Ammatillisessa perustutkinnossa yksi lisämoduuli vastaisi kymmenen opintoviikon opintoja. Erikoisammattitutkinnossa lisämoduuli voisi olla valinnainen osa tutkinnon rakenteessa.

6.10 Liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutus erikseen selvitettäväksi

6.10.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämisen edellytykset ja muut niihin liittyvät asiat kuten rahoitus- ja rakennekysymykset selvitetään erikseen sen jälkeen kun liikenneopettajien peruskoulutusta ja -tutkintoa koskevat ratkaisut on tehty.

Yleensä opettajilla on virkaehtosopimukseen perustuva vähintään kolmen päivän täydennyskoulutusoikeus ja -velvollisuus vuodessa. Työnantaja vastaa täydennyskoulutuksen rahoituksesta, mutta opettajat käyttävät myös runsaasti omaa rahaa kouluttautumiseen.

Myös liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutukselle on olemassa selkeät perusteet. Liikenneopettajien täydennyskoulutus on tarpeellista heidän ammattitaitonsa ja uralla etenemisensä edistämiseksi sekä työviihtyvyyden, motivaation ja alalla pysymisen parantamiseksi. Liikenneopettajien osaamista ja ammattitaitoa on kehitettävä kuljettajakoulutuslalla tapahtuvan kehityksen ja uudistusten suuntaisesti, jotta liikenneopettajien osaamisella voidaan tukea näiden tavoitteiden toteutumista käytännön kuljettajaopetuksessa.

Liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen kohdejoukko on kuitenkin erilainen peruskoulutuksen kohdejoukkoon verrattuna. Jatko- ja täydennyskoulutukseen tulijat ovat jo työssä toimivia liikenneopettajia. Myös koulutusten rakenteet, menetelmät ja rahoituksen järjestämisen periaatteet ovat erilaisia.

Eurooppalaisittain liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutukselle ei ole olemassa valmista yhteistä mallia. Useissa Euroopan maissa liikenneopettajille tarjotaan vapaaehtoista täydennyskoulutusta muutaman vuoden välein. Merit-projekti suosittelee ammatissa toimiville liikenneopettajille täydennyskoulutusta vähintään viisi päivää viidessä vuodessa (liite 5). Mallia liikenneopettajien jatko- ja täydennyskoulutukselle olisi pyrittävä rakentamaan pitkäjänteisessä yhteistyössä muiden Euroopan maiden kanssa. Olisi myös syytä kartoittaa kokemuksia ja toimivien järjestelmien edellytyksiä erityisesti niistä Euroopan maista, joissa liikenneopettajien täydennyskoulutus on tällä hetkellä säännöllistä ja lakisääteistä (esimerkiksi Saksa, Sveitsi, Alankomaat ja Unkari).

6.11 Liikenneopettajien kouluttajien ja työssä oppimisen ohjaajien pätevyysvaatimukset tarkistetaan

6.11.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajien kouluttajien pätevyysvaatimukset tarkistetaan.

Liikenneopettajakoulutuksessa toimivien kouluttajien kelpoisuusehtojen tulisi vastata yleensä ammatillisessa koulutuksessa toimivien opettajien kelpoisuusehtoja. Kuljettajakoulutusalan jatkuva kehittyminen ja liikenneopettajien tehtävän haasteellisuuden kasvu edellyttäisivät kouluttajien kelpoisuusehtojen nostamista. Opettajankoulutustehtävän vuoksi sopiva liikenneopettajien kouluttajien koulutus pohja olisi ylempi korkeakoulututkinto. Tämä vaatimus nostaisi kouluttajien vaatimustasoa nykyisestä, mutta työryhmän arvion mukaan siitä ei aiheutuisi ongelmia opettajien saatavuudelle.

Vaatimustason nousu antaisi kouluttajille paremmat edellytykset koulutuksen toteutukseen ja kehittämiseen. Liikenneopettajat kohtaavat työssään hyvin erilaisia ihmisiä. Heidän tulee tunnistaa oppilaidensa henkilökohtaiset tarpeet ja vastata niihin opetuksessa. Liikenneopettajilta vaaditaan hyvää kielitaitoa, koska autokouluissa on oppilaina myös esimerkiksi maahanmuuttajia. Liikenneopettajien tulee lisäksi kyetä seuraamaan oman alansa kansallista ja kansainvälistä kehitystä ja olemaan siinä mukana toteuttajina ja vaikuttajina.

6.11.2. Työryhmä ehdottaa, että liikenneopettajien työssä oppimisen ohjaajien valintaa ja koulutusta kehitetään.

Liikenneopettajaopiskelijoiden työssä oppimisen (nykyinen opetusharjoittelu) onnistumisessa ohjaavien opettajien rooli on keskeinen. Työssä oppimisessa oppilas soveltaa koulutuksessa hankkimiaan tietoja ja taitoja käytäntöön kehittäen samalla käytännön työssä osaamistaan. Työssä oppimisen ohjaajien valintaa, perehdytystä ja koulutusta tulisi kehittää. Ohjaajien valinnassa ja koulutuksessa myös työnantajan edustajan tulee olla keskeisesti mukana.

6.12 Liikenneopettajakoulutuksen kehittämisen jatkovalmistelu

6.12.1. Työryhmä ehdottaa, että liikenne- ja viestintäministeriö ryhtyisi jatkovalmistelun käynnistämiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Työryhmän ehdotukset liikenneopettajan tutkinnon sijoittamisesta opetushallinnon alaiseen yleiseen tutkintorakenteeseen ja liikenneopettajakoulutusta koskevan lainsäädännön päävastuun kuulumisesta myös tutkintoa koskevin osin opetusministeriön hallinnonalalle edellyttäisivät jatkovalmistelua opetusministeriön hallinnonalalla. Tämän johdosta työryhmä ehdottaa liikenne- ja viestintäministeriötä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin asian saattamiseksi jatkovalmisteluun.

6.13 Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutus

Työryhmä on tarkastellut myös puolustusvoimien liikenneopettajakoulutusta suhteessa siviilivaatimuksiin. Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutuksesta ja -tutkinnosta säädetään erikseen eikä puolustusvoimien liikenneopettajakelpoisuutta hyväksytä siviililiikenneopettajaluvan saamiseen. Siviililiikenneopettajakoulutusta ja -tutkintoa sekä sen sisältöä koskevien ehdotusten johdosta työryhmä katsoo, ettei tältä osin ole perusteita muutoksiin puolustusvoimien liikenneopettajakelpoisuuden hyväksymiseksi siviiliopetuksessa.

Puolustusvoimien liikenneopettajakoulutus eroaa siviililiikenneopettajien koulutuksesta etenkin pedagogisten ja kasvatustieteellisten opintojen osuudessa. Puolustusvoimien kuljettajakoulutus on pääasiassa ajokortillisten kouluttamista ja se tuottaa sotilasajoneuvon kuljettajia. Työryhmä on todennut, että liikenneopettajuuden kannalta ei ole eroa sillä, onko kysymys ajokortillisten tai ensimmäistä ajokorttia suorittavien koulutuksesta. Kummassakin tapauksessa vaaditaan vahvaa opettajuutta. Puolustusvoimien kuljettajakoulutusjärjestelmä on lähtökohdiltaan, tavoitteiltaan ja prosesseiltaan erilainen kuin siviilikuljettajien koulutuksessa.

Lähteet

Ajokorttidirektiivi 2006/126/EY.

Ajoneuvohallintokeskus. Selvitys kuljettajantutkinnon vastaanottajien nykytilanteesta. 2004.

Ajoneuvohallintokeskus. Selvitys liikenneopettajaopiskelijoiden opetusharjoittelun kehitystarpeista. 2006.

Autokoululiitto. Alueellinen kartoitus liikenneopettajatarpeesta. 2006.

BASIC Driver Training – New Models. EU-projekti 2003.

Liikenne- ja viestintäministeriö. Kuljettajakoulutuksen kehittäminen. Muistio 24.3.2006.

MERIT. Minimum European Requirements for driver Instructor Training. EU-projekti 2005.

Savolainen, Kaija. 2004. Liikenneopettajan osaamistaso-selvitys. Hämeen ammattikorkeakoulu, Liikenneopetuskeskus.

Savolainen, Kaija. 2006. Liikenneopettajaharjoittelija-kartoitus. Autokoululiitto.

Liite 1. Liikenneministeriön päätös liikenneopettajantutkinnosta (887/1990 ja 1029/1994).

Annettu Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 1990

Liikenneministeriön päätös liikenneopettajantutkinnosta

Liikenneministeriö on 7 päivänä syyskuuta 1990 annetun ajokorttiasetuksen (845/90) 45§:n nojalla päättänyt:

1 §

Liikenneopettajantutkinto suoritetaan liikenneministeriön asettamalle liikenneopettajan tutkintolautakunnalle.

2 §

Liikenneopettajantutkintoon osallistuminen edellyttää, että tutkittava on saanut liikenneopettajakoulutuksen Hämeenlinnan ammatillisen opettajakorkeakoulun liikenneopetuskeskuksessa taikka että hänellä on aikaisemmin ollut Suomessa liikenneopettajalupa tai opettajakortti tahi että hänellä on Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa auton ajokorttia varten vaadittavaa tietopuolista ja ajo-opetusta antavan opettajan pätevyys.

3 §

Pääsyaatimuksista liikenneopettajakoulutukseen sekä opiskelijavalinnan ja arvioinnin perusteista päättää ammattikasvatushallitus. Ammattikasvatushallitus vahvistaa myös liikenneopettajakoulutuksessa käytettävät opetussuunnitelmat.

Liikenneministeriö antaa erikseen määräykset ja ohjeet kurssiin sisältyvästä opetusharjoittelusta ja sen valvonnasta.

4 §

Liikenneopettajan tutkintolautakunta asetetaan kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Lautakuntaan kuuluu kolme jäsentä ja kolme varajäsentä. Yksi jäsenistä ja yksi varajäsenistä määrätään ammattikasvatushallituksen esityksestä. Liikenneministeriö määrää yhden jäsenistä puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi.

5 §

Tutkinnossa kokelaan tulee antaa hyväksyttävä näyttö omasta ajotaidostaan, ajo-opetustaidostaan ja luokkaopetustaidostaan. Tutkintoon voi sisältyä myös tutkintolautakunnan määräämä kirjallinen kuulustelu.

Tutkintolautakunta päättää tutkinnon käytännön järjestelyistä ja voi tutkintoon sisältyviä näytteitä vastaanottaessaan käyttää apunaan kutsumiaan asiantuntijoita.

Todistuksen hyväksytysti suoritetusta liikenneopettajan tutkinnosta antaa tutkintolautakunta.

6 §

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1990 ja sillä kumotaan liikenneministeriön 21 päivänä heinäkuuta 1978 antama päätös liikenneopettajan tutkinnosta siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ensimmäisen tutkintolautakunnan toimikausi alkaa 1 päivänä lokakuuta 1990 ja päättyy 31 päivänä joulukuuta 1991.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 1990

Liikenneministeri

Ilkka Kanerva

Osastopäällikkö, hallitusneuvos

Harri Caven

Annettu Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1994

Liikenneministeriön päätös liikenneopettajantutkinnosta annetun liikenneministeriön päätöksen muuttamisesta

Liikenneministeriö on

muuttanut liikenneopettajantutkinnosta 26 päivänä syyskuuta 1990 annetun liikenneministeriön päätöksen (887/90) 3 §:n 1 momentin ja 4 §:n 2 momentin sekä

lisännyt päätöksen 4 §:ään uuden 3 momentin seuraavasti:

3 §

Pääsyaatimuksista liikenneopettajakoulutukseen sekä opiskelijavalinnan ja arvioinnin perusteista päättää opetushallitus. Opetushallitus vahvistaa myös liikenneopettajakoulutuksessa käytettävät opetussuunnitelmat.

4 §

Lautakuntaan kuuluu enintään viisi jäsentä ja viisi varajäsentä. Yksi jäsenistä ja yksi varajäsenistä määrätään opetushallituksen esityksestä. Liikenneministeriö määrää yhden jäsenistä puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi.

Lautakunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Tämä päätös tulee voimaan 25 päivänä marraskuuta 1994.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1994

Liikenneministeri

Ole Norrback

Toimistopäällikkö

Jarmo Hirsto

Liite 2. Liikenneministeriön päätös liikenneopettajakokelaiden opetusharjoittelusta

1096/70/94, 25.4.1994

Liikenneopettajakokelaiden opetusharjoittelu

Liikenneministeriö on päättänyt ajokorttiasetuksen (845/90) 47 §:n 1 momentin nojalla antaa seuraavat määräykset liikenneopettajia kouluttavan laitoksen oppilaan toimimisesta autokoulun opettajana.

1. Yleistä

1.1 Liikenneopettajia kouluttavan laitoksen oppilas saa toimia ilman liikenneopettajalupaa opettajana autokoulussa, joka on hyväksytty opetusharjoittelukouluksi liikenneopettajakoulutukseen sisältyvän opetusharjoittelun suorittamista varten.

1.2 Opetusharjoittelu saadaan aloittaa, kun oppilas on saanut kouluttavalta laitokselta todistuksen liikenneopettajakurssiin sisältyvien harjoittelua edeltävien opintojaksojen suorittamisesta.

Todistuksesta on käytävä ilmi:

- a) todistuksen antaneen laitoksen nimi,
- b) oppilaan nimi,
- c) sen autokoulun nimi, jossa opetusharjoittelu suoritetaan,
- d) opetusharjoittelua ohjaavien liikenneopettajien nimet, ja
- e) ajankohta, mihin saakka opetuksen antaminen on sallittu

1.3 Oppilas saa toimia autokoulun opettajana enintään kuuden kuukauden ajan siitä, kun hän on suorittanut liikenneopettajakurssin perusosan. Kouluttava laitos voi erityisestä syystä jatkaa tätä määräaikaa enintään kahdella kuukaudella. Määräajan jatkamisesta on tehtävä merkintä kohdassa 1.2 tarkoitettuun todistukseen.

1.4 Opetusharjoitteluun voi valvotun opetusharjoittelun lisäksi sisältyä myös muuta opetuksen antamista.

2. Opetusharjoittelukoulua koskevat vaatimukset

2.1 Autokoulu voidaan hyväksyä opetusharjoittelukouluksi edellyttäen, että:

- a) koulussa annetaan teoria- ja ajo-opetusta ainakin B- ja BC-luokkien ajokorttia varten,
- b) koulun keskimääräinen oppilasmäärä on riittävän suuri, jotta opetusharjoittelija voi käydä läpi kaikki opetussuunnitelman mukaiset teoritunnit ja ajo-opetuskerrat,
- c) harjoittelukoulun sijaintipaikkakunnan liikenneympäristö on oppimisen ja opettamisen kannalta riittävän monipuolinen ja vaativa,
- d) koulun opetustoimintaa hoidetaan asianmukaisesti, opetuksen taso on opetusharjoitteluun soveltuva ja koulun toiminnassa ei ole havaittu vakavaa puutetta tai laiminlyöntiä, ja

e) koulu ilmoittaa toimivansa opetusharjoittelukouluna koko lupahakemuksen tarkoittaman ajan.

3. Opetusharjoittelukoulun hyväksyminen

3.1 Kouluttava laitos hyväksyy autokoulun hakemuksesta opetusharjoittelukouluksi. Hakemukseen on liitettävä autokoulua valvovan tutkinnon vastaanottajan lausunto

3.2 Hyväksyminen on voimassa enintään autokoululuvan voimassaoloajan ja voidaan peruuttaa, mikäli hyväksymisehtoja ei enää täytetä.

3.3 Kouluttavan laitoksen on ilmoitettava hyväksymisestä autokoulua valvovalle tutkinnon vastaanottajalle ja ajoneuvohallinnolle.

4. Opetusharjoittelua koskevat ehdot

4.1 Kouluttava laitos antaa harjoittelijalle harjoittelukirjan. Harjoittelijan on pidettävä kirjaa suorittamastaan valvotusta harjoittelusta ja antamastaan muusta opetuksesta. Harjoittelukirja on vaadittaessa esitettävä opetusharjoittelukoulua valvovalle tutkinnon vastaanottajalle.

4.2 Opetusharjoittelussa on noudatettava opetushallituksen hyväksymää opetusohjelmaa. Opetusohjelman noudattamista valvoo kouluttava laitos.

4.3 Opetusharjoittelua ei saa suorittaa autokoulussa, jonka omistaja tai osakas harjoittelija on tai jonka johtaja, omistaja tai osakas on harjoittelijan lähisukulainen tai siihen rinnastettava.

4.4 Koulussa saa olla samanaikaisesti enintään kaksi opetusharjoittelijaa.

4.5 Opetusharjoittelukoulua voi vaihtaa kesken opetusharjoittelun ainoastaan kouluttavan laitoksen luvalla.

4.6 Kouluttava laitos ilmoittaa tutkinnon vastaanottajalle tämän toimialueen autokouluissa olevien harjoittelijoiden sijoittamisen.

5. Opetusharjoittelun ohjaus

5.1 Opetusharjoittelun ohjaajan tulee olla:

- a) toiminut päätoimisesti liikenneopettajana vähintään viimeksi kuluneet kolme vuotta, ja tänä aikana antanut sekä teoria- että ajo-opetusta, ja
- b) suorittanut kouluttavan laitoksen järjestämän opetusharjoittelun ohjaajan kurssin.

5.2 Harjoittelun ohjaaja ei saa olla harjoittelijan lähisukulainen tai siihen rinnastettava.

5.3 Mikäli opetusharjoittelijan opetusharjoittelun ohjaamiseen osallistuu useampi kuin yksi henkilö, joku heistä on nimettävä vastaavaksi ohjaajaksi. Yhden harjoittelijan ohjaamiseen saa osallistua enintään kolme henkilöä.

5.4 Opetusharjoittelukouluksi hyväksytyt autokoulut on ennen harjoittelun alkamista toimitettava harjoitteluohjelma koulua valvovalle tutkinnon vastaanottajalle. Ohjelmasta on ilmentävä kunkin harjoittelijan viikoittainen valvottu ajo-opetustuntimäärä.

Valvotusta luokkaopetuksesta on ilmoitettava oppituntien alkamisajankohdat ja aiheet. Ilmoitetun harjoitteluohjelman muutoksista on ilmoitettava viipymättä.

6. Voimaantulo

Nämä määräykset tulevat voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.

Tällä kirjeellä kumotaan ministeriön kirje n:o 750/70/93; 30.3.1993.

Liikenneministeri Ole Norrback

Hallitusneuvos osastopäällikkönä,

ylijohtaja Harri Cavèn

Liite 3. Valtioneuvoston asetus liikenneopettajankoulutuksesta (358/2003).

Annettu Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2003

Valtioneuvoston asetus liikenneopettajankoulutuksesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään ammatillisesta opettajankoulutuksesta 9 päivänä toukokuuta 2003 annetun lain (356/2003) 14 §:n nojalla:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Liikenneopettajankoulutuksen järjestäminen

Liikenneopettajankoulutus liikenneopettajan tutkintoa varten järjestetään Hämeen ammattikorkeakoulun yhteydessä toimivassa ammatillisessa opettajakorkeakoulussa.

Ruotsinkielinen liikenneopettajankoulutus järjestetään yhteistyössä Åbo Akademi -nimisen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa.

Liikenneopettajatutkinnosta päättää liikenneministeriö.

2 §

Hallinto

Liikenneopettajankoulutusta varten on johtaja ja johtoryhmä.

Johtoryhmässä on puheenjohtaja ja enintään neljä muuta jäsentä. Jäsenistä yhden tulee edustaa liikenneministeriötä, yhden Liikenneturvaa ja yhden liikennealan järjestöjä. Johtoryhmään kuuluu lisäksi ammatillisen opettajakorkeakoulun johtaja ja liikenneopettajankoulutuksen johtaja. Johtoryhmän jäsenineen ja varajäsenineen asettaa ammattikorkeakoulu neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Johtoryhmän tehtävänä on valmistella liikenneopettajankoulutusta koskevat asiat ammattikorkeakoulun hallitukselle.

3 §

Kelpoisuus liikenneopettajankoulutukseen

Pääsyvaatimuksista ja opiskelijavalinnan perusteista päättää opetusministeriö kuultuaan liikenneministeriötä.

2 luku

Liikenneopettajankoulutuksen opinnot

4 §

Opintojen rakenne

Liikenneopettajankoulutuksen opintoihin kuuluu:

- 1) kasvatustieteellisiä perusopintoja;
- 2) ammatillisia ja ammattipedagogisia opintoja; sekä
- 3) opetusharjoittelua.

5 §

Opintojen laajuus

Liikenneopettajankoulutuksen opintojen laajuus on 65 opintoviikkoa.

6 §

Liikenneopettajankoulutusohjelma

Liikenneopettajankoulutuksen opinnot järjestetään liikenneopettajankoulutusohjelmana, jonka opetusministeriö vahvistaa.

3 luku

Liikenneopettajankoulutuksen henkilöstö

7 §

Virat

Liikenneopettajankoulutusta varten voi olla johtajan virka ja lehtorin virkoja sekä tuntiopettajia.

8 §***Kelpoisuusvaatimukset***

Johtajalta vaaditaan liikenneopettajankoulutuksen lehtorin kelpoisuus ja perehtyneisyyttä liikenneopettajankoulutukseen.

Lehtorilta (ammattididaktiikka) vaaditaan virkaan soveltuva korkeakoulututkinto tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto, alan ammatillisen oppilaitoksen lehtorin kelpoisuus ja vähintään kolmen vuoden opettajakokemus.

Lehtorilta (ajo-opetus) vaaditaan alan ammatillisen oppilaitoksen lehtorin kelpoisuus, liikenneopettajan tutkinto ja vähintään kolmen vuoden opettajakokemus.

Tuntiopettajalta vaaditaan, mikäli mahdollista, vastaava kelpoisuus kuin viran haltijalta.

4 luku**Voimaantulosäännökset****9 §*****Voimaantulo***

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2003.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2003

Opetusministeri
Tuula Haatainen

Hallitusneuvos
Matti Rajakylä

Liite 4. Valintapisteiden laskeminen nykyisessä liikenneopettajakoulutuksessa.

Arvioija	Arviointiperusteet		Maksimipisteet
Valintatiimi	Ajokorttiluokat		10
	D-luokka	5 pist.	
	E-luokka	5 pist.	
	Työkokemus		24
	Autonkuljettajan ja/tai asiakaspalvelutehtävät	1 v = 6 pist.	
	Koulutustehtävät	1 v = 6 pist.	
	Lisäkoulutus		24
	Auto-, kuljetus- tai liikennealaa tai asiakaspalveluun liittyvä pitkäkestoinen lisäkoulutus	1 v = 6 pist.	
	Auto-, kuljetus- tai liikennealaa tai asiakaspalveluun liittyvä lyhytkestoinen lisäkoulutus	1 v = 6 pist.	
	Alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto		12
	Alan harrastustoiminta		10
	Ajohistoria (1 rike -6 pist., 2 rikettä -12 pist./5 vuotta)		12
Valintatiimi	Ajokoe henkilöautolla , arviointiperusteena on kuljettajatutkinnon ajokoe		80
Valintatiimi	Henkilökohtainen tapaaminen		
	Maksimipisteet yhteensä		172

Hakijan soveltuvuus liikenneopetuslalle varmistetaan ja opiskelijat valitaan koulutuksesta, työkokemuksesta ja ajokokeesta saatujen valintapisteiden mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. Valintapisteytyksestä ja pääsykoemenettelyn käytännön toteutuksesta päättää kouluttava oppilaitos.

Ajokorttiluokka B vaaditaan, jotta on hakukelpoinen. Lisäksi ajokorttiluokat A ja C on suoritettava ennen opiskelun alkua. Näistä kolmesta luokasta ei saa valinnassa pisteitä. Pisteitä saa ajokorttiluokista D ja E.

Työkokemusta ei vaadita hakukelpoisuuteen. Autonkuljettajan tehtävistä, asiakaspalvelutehtävistä tai koulutustehtävistä voi kuitenkin saada erikseen pisteitä.

Pohjakoulutusvaatimuksen on täytyttävä ollakseen hakukelpoinen. Pohjakoulutusta ei pisteytetä. Pisteitä voi kuitenkin saada erilaisista lisäkoulutuksista. Jos esim. toisen

asteen pohjakoulutuksen lisäksi on suoritettu alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto, siitä voi saada lisäpisteitä.

Alan harrastustoiminnan pisteytys katsotaan hakijakohtaisesti.

Koulutukseen valitaan opetusministeriön vuosittain vahvistama määrä opiskelijoita valinnassa saatujen pisteiden mukaisessa paremmuusjärjestyksessä.

Liite 5. EU:n MERIT-projektin suositukset vähimmäisvaatimuksiksi liikenneopettajille.

EU MERIT Project, June 2005
Minimum European Requirements for Driving Instructor Training

Minimum standards for driving instructors

MERIT is focusing on driving instructor requirements for category B. Special training and testing for other licence categories should be considered.

1. General competencies required by a driving instructor

The driving instructor must be able to plan, implement and evaluate driver training effectively and meaningfully using the knowledge, skills and understanding related to the topics listed in 1 a) to e).

- a) Comprehensive knowledge of the Goals for Driver Education, in the form of the GDE matrix
- b) Familiarity with a wide range of communication, teaching and motivational skills, with a particular emphasis on targeting self-evaluation skills amongst learner drivers (right column of GDE matrix)
- c) Ability to assess the skills of the learner driver and to identify and address shortcomings
- d) Ability to drive in a consistently high social, defensive and environmentally-friendly manner
- e) Knowledge of the official training curriculum and/or driving test requirements for applicants for a driving licence

Detailed content requirements for training and testing are listed in article 5.

2. Conditions for entry to the profession

Applicant driving instructors are required to:

- a) have sufficient schooling to meet the demands of training and working in the profession
- b) possess the driving licence of the category he/she intends to teach in
- c) have a minimum of 3 years driving experience with the relevant category of vehicle
- d) complete a screening process, in order to gain access to training and the test to become an instructor
- e) undergo a medical test -including an eyesight test -commensurate to the safe execution of the profession
- f) undergo a background check with regard to prior criminal offences and/or traffic offences, to ensure that the applicant is a fit and proper person.

3. Initial qualification

a) Training

Applicants shall be required to undergo obligatory initial professional training prior to the test. Such training shall be carried out in accredited driving instructor training centres which are subject to oversight by a recognised and appointed body. The programme shall at least include training on the teaching methods and skills required to teach all levels of the Goals for Driver Education matrix.

Experience with teaching real learner drivers is required prior to the trainee instructor gaining full qualification. This experience must be subject to supervision by a qualified supervisor, during both practical and theoretical driving lessons.

Detailed content requirements for training and testing are listed in article 5.

Persons responsible for training applicant instructors must possess sufficient knowledge and skills to train in the specific area in question.

b) Testing

Applicants shall undergo testing, according to the competencies laid down in article 1 and the specific goals specified in article 5, to assess his/her basic knowledge and skills with regard to:

- Theoretical knowledge
- Teaching ability
- Driving ability

The order of the above tests shall be determined by each Member State.

Testing of driving ability and/or teaching ability can be integrated into the training process.

Persons responsible for testing applicant instructors must possess sufficient knowledge and skills to test in the specific area in question.

4. Quality assurance and ongoing training

a) Ongoing training

Driving instructors are required to attend a minimum of 5 days of ongoing training every 5 years.

Persons who have ceased pursuit of the profession for a period of 5 or more years, and have missed ongoing training requirements during the period of absence, shall undergo a course of sufficient periodic training before resuming the profession.

b) Observation / Quality Checks (with feedback)

Driving instructors shall undergo a minimum of 1 observation, by an appropriately qualified and accredited observer, every 5 years. This observation shall, in particular, assess the instructor's interaction with the learner driver(s) and provide feedback to the instructor on positive performance and areas in need of improvement. The observation shall take place during a practical on-road driving lesson and/or in a theory lesson, if relevant to the member state in question.

Instructors found to be seriously under-performing during such observations shall be required to obtain specific training to correct the observed shortcomings.

c) Periodic medical testing

Ongoing medical testing for instructors, including an eyesight test, shall be required at least every 5 years.

5. Content requirements for training and testing

a) Comprehensive knowledge of the Goals for Driver Education, in the form of the GDE matrix.

The driving instructor candidate shall be fully familiar with the hierarchical approach to safe behaviour, according to the GDE matrix (Goals for Driver Education), and shall be able to provide understanding to the learner driver about how abilities and preconditions on a higher level influence the demands, decisions and behaviour on a lower level. In order to emphasise the comparative importance of the higher levels of the matrix, training for instructors should begin with level 4 and work downwards to level 1.

Level 4 content requirements: knowledge and skills

Individual aspects related to safe driving

- age and gender
- personality
- general values and attitudes
- intelligence, education and learning style
- disabilities, special needs, vehicle adjustment
- diseases and impairments (including alcohol and drug use)
- feeling of invulnerability (zero-risk theory)

Social aspects related to safe driving

- group norms and peer pressure
- cross-cultural issues
- youth socialisation process
- lifestyle
- socio-economic position

Road Safety-related Statistics

- road safety/accident statistics, national and international for different sub groups of population and road users-related to GDE level 4-aspects

Level 3 content requirements: knowledge and skills

Transport and road safety system

- costs of traffic accidents, estimates of human costs, society cost, health cost etc.
- effects of traffic on health, mobility, economy, environment

Decision making and behaviour in trip-related choices

- health status and driving choices
- alcohol and drugs, tiredness and emotional state
- distractions (e.g. mobile phones) and inattentiveness
- single vehicle accidents amongst novice drivers
- peer pressure in the car, passengers, reason and motives for driving, influence on accidents and driving style
- available travel modes, public transport
- journey planning; -traffic density, rush hours, -time of day, darkness, dusk and dawn - seasonal and weather differences, snow and ice, fog, rain -time management

*Level 2 content requirements: knowledge and skills**Traffic rules*

- existing traffic rules and their applications
- increased internationalisation and travelling between countries
- road users who are not obeying traffic rules, and driver's ability to cope with them
- legal aspects of breaking the rules, police surveillance, methods and principles, penalties

Traffic psychology

- mental workload, visual attention
- routine in traffic and automatism of driving behaviour • overconfidence and calibration of subjective driving abilities in traffic
- risk compensation theory

Driver behaviour

- behaviour in different traffic situations (junctions, motorways, overtaking etc.)
- speed adjustment, general and in different road environments and situations
- cooperation with other road users and clearness about own intentions
- hazard perception
- dangerous situations, (animals, vulnerable road users, icy spots etc.)

Road Safety-related Statistics

- road safety/accident statistics, national and international for different accident types in different traffic situations-related to GDE level 2

*Level 1 content requirements: knowledge and skills**Vehicle functioning*

- functioning of the vehicle and its different subsystems related to safety (airbag, seat belts, brakes, anti skid systems, tyres, chairs, child restraints, neck support etc, and benefits of using safety systems) and environment (e.g. fuel consumption)
- legislation concerning vehicles and their subsystems
- basic maintenance of vehicle and vehicle subsystems, particularly in relation to road safety and the environment
- principles of EuroNCAP (including pedestrian-friendly ratings), principles for crashworthiness of vehicles
- crash types, crash violence and injuries

Traffic psychology

- mental workload, visual attention
- routine and automatism of basic vehicle control skills • overconfidence and calibration of subjective car control skills

Vehicle control and-related behaviour

- skills in vehicle control (starting, braking, steering, shifting gear)
- vehicle control on low friction
- vehicle control in high speed
- influence of the laws of nature on vehicle dynamics and movement
- sitting posture
- safety check of the vehicle
- environmentally-friendly driving style

b) Communication, teaching and motivational skills

The instructor shall have knowledge and skills relating to the following educational skills:

- Lesson planning, goal-setting and lesson evaluation
- Professional communication (establishing the appropriate relationship for learning)
- Basic teaching methods (demonstration, informing, setting tasks, checking)
- Advanced teaching methods (active learning methods such as coaching, moderating group activities, questioning & developing and giving feedback, etc)
- Selection of specific teaching method according to specific educational goal and driver's needs
- The need to adapt to different learning styles
- Motivational techniques

c) Assessment skills (driving skills, personal characteristics)

The instructor shall be able to:

- assess driving skills of learner driver, identify shortcomings and address them
- assess the effects of the personal characteristics of the learner driver on safe driving
- encourage self-assessment on the part of the learner driver with regard to his/her driving motives and ability

d) Driving ability

The instructor shall possess a high and consistent driving standard, with particular emphasis on:

- a social and defensive driving style
- environmentally-friendly driving techniques
- ability to intervene safely while a learner driver is at the wheel

e) Knowledge of curriculum and/or test requirements

The instructor shall have a full understanding and familiarity with:

- the goals of the national training curriculum for learner drivers (if appropriate)
- the requirements of the driving test for driving licence candidates

Liite 6. Ajokorttidirektiivin 2006/126/EY liite IV. Käytännön ajokokeiden vastaanottajia koskevat vähimmäisvaatimukset.

Käytännön ajokokeiden vastaanottajia koskevat vähimmäisvaatimukset

1. Kuljettajantutkinnon vastaanottajalta vaadittava pätevyys

1.1. Henkilöllä, jolla on lupa suorittaa ajokokelaan ajosuorituksen käytännön arviointi moottoriajoneuvossa, on oltava kohdissa 1.2–1.6 lueteltuihin aihealueisiin liittyvät tiedot, taidot ja osaaminen.

1.2. Tutkinnon vastaanottajan pätevyyden on sovelluttava ajokokelaan ajosuorituksen arvioimiseen siinä ajokorttiluokassa, jota varten ajokoe suoritetaan.

1.3. Ajamiseen ja arviointiin liittyvät tiedot ja osaaminen:

- ajokäyttäytymisen teoria
- vaarojen havaitseminen ja onnettomuuksien välttäminen
- ajokokeen vaatimusten perustana oleva oppimäärä
- ajokokeen vaatimukset
- asianomainen tie- ja liikennelainsäädäntö, myös asianomainen EU-tason ja kansallinen lainsäädäntö sekä tulkintaohjeet
- arvioinnin teoria ja tekniikat
- ennakoiva ajaminen.

1.4. Arviointitaidot:

Kyky tarkasti havainnoida, seurata ja arvioida kokelaan kokonaissuoritusta ja erityisesti kyky:

- tunnistaa vaaratilanteet hyvin ja kokonaisvaltaisesti
- määrittää tarkkaan vaaratilanteiden syyt ja todennäköiset seuraukset
- arvioida, onko kokelas saavuttanut pätevyyden, ja tunnistaa virheet
- suorittaa arvioinnit yhdenmukaisella ja johdonmukaisella tavalla;
- kyky omaksua tietoa nopeasti ja erottaa tiedosta olennaiset seikat;
- kyky suuntautua eteenpäin, tunnistaa mahdolliset ongelmat ja kehittää strategioita niiden käsittelemiseksi;
- taito antaa oikeaan aikaan rakentavaa palautetta.

1.5. Henkilökohtaiset ajotaidot:

- Henkilön, jolla on lupa vastaanottaa ajokoe tiettyä ajokorttiluokkaa varten, on kyettävä vastaavasti korkeaa ammattitaitoa osoittaen ajamaan kyseistä moottoriajoneuvotyyppiä.

1.6. Palvelun laatu:

- vahvistaa ja selvittää ajokokelaalle kokeen kulun
- ilmaisee asiansa selkeästi ja valitsee kohderyhmän ja asiayhteyden kannalta soveltuvan sisällön, tyylin ja kielen ja vastaa ajokokelaiden kysymyksiin
- antaa selkeää palautetta kokeen tuloksista
- kohtelee ajokokelaita asiallisesti ja syrjimättömästi.

1.7. Ajoneuvotekniikan ja -fysiikan tuntemus:

- ajoneuvotekniikan tuntemus, esim. ohjaus, renkaat, jarrut, valot, erityisesti moottoripyörien ja raskaiden ajoneuvojen osalta
- lastausturvallisuus
- ajoneuvofysiikan, kuten nopeuden, kitkan, dynamiikan, energian, tuntemus.

1.8. Polttoainetaloudellinen ja ympäristöystävällinen ajaminen.

2. Yleiset vaatimukset

2.1. B-luokan kuljettajantutkinnon vastaanottajan on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- a) hänellä on ollut B-luokanajokortti vähintään kolmen vuoden ajan
- b) hän on vähintään 23-vuotias
- c) hän on hankkinut tämän liitteen kohdassa 3 säädetyn peruspätevyyden ja on sen jälkeen osallistunut tämän liitteen kohdassa 4 säädettyihin laadunvarmistusjärjestelmiin ja jatkokoulutukseen
- d) hänellä on ammatillinen koulutus, joka vastaa vähintään Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ammatillisen koulutuksen todistusten vastaavuudesta 16 päivänä heinäkuuta 1985 tehdyssä neuvoston päätöksessä 85/368/ETY määritellyn 3. tason päätökseen saattamista
- e) hän ei toimi samanaikaisesti kaupallisena liikennekouluttajana autokoulussa.

2.2. Muiden luokkien kuljettajantutkinnon vastaanottajan on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- a) hänellä on oltava asianomaisen luokan ajokortti tai vastaavat tiedot, jotka on saatu asianmukaista ammattipätevyyttä hankittaessa;
- b) hän on hankkinut tämän liitteen kohdassa 3 säädetyn peruspätevyyden ja on sen jälkeen osallistunut tämän liitteen kohdassa 4 säädettyihin laadunvarmistusjärjestelmiin ja jatkokoulutukseen;
- c) hän on toiminut B-luokan kuljettajantutkinnon vastaanottajana vähintään kolmen vuoden ajan; aikavaatimuksesta voidaan luopua, jos tutkinnon vastaanottaja voi todistaa, että:
 - hänellä on vähintään viiden vuodenkokemus kyseisen luokan ajoneuvojen kuljettamisesta tai
 - hänen ajotaitonsa voidaan arvioida teorian ja käytännön osalta paremmaksi kuin mitä vaaditaan ajokortin saamiseen, mikä tekee kyseisen vaatimuksen tarpeettomaksi;
- d) hän on saattanut päätökseen ammatillisen koulutuksen, joka vastaa vähintään 16 päivänä heinäkuuta 1985 tehdyssä päätöksessä 85/368/ETY määritellyn 3. tason päätökseen saattamista;
- e) hän ei toimi samanaikaisesti kaupallisena liikennekouluttajana autokoulussa.

2.3. Vastaavuudet

2.3.1. Jäsenvaltiot voivat sallia tutkinnon vastaanottajan ottaa vastaan AM-, A1-, A2- ja A-luokkien ajokokeita heti sen jälkeen, kun näistä luokista jonkin osalta on saavutettu kohdassa 3 säädetty peruspätevyys.

2.3.2. Jäsenvaltiot voivat sallia tutkinnon vastaanottajan ottaa vastaan C1-, C-, D1- ja D-luokkien ajokokeita heti sen jälkeen, kun näistä luokista jonkin osalta on saavutettu kohdassa 3 säädetty peruspätevyys.

2.3.3. Jäsenvaltiot voivat sallia tutkinnon vastaanottajan ottaa vastaan BE-, C1E-, CE-, D1E- ja DE-luokkien ajokokeita heti sen jälkeen, kun näistä luokista jonkin osalta on saavutettu kohdassa 3 määrätty peruspätevyys.

3. Peruspätevyys

3.1. Peruskoulutus

3.1.1. Ennen kuin henkilölle voidaan antaa lupa ottaa vastaan ajokokeita, on hänen läpäistävä hyväksytysti koulutusohjelma, jonka jäsenvaltio määrittää kohdassa 1 esitetyn pätevyyden saavuttamiseksi.

3.1.2. Jäsenvaltioiden on määriteltävä, antaako koulutusohjelman sisältö oikeuden vastaanottaa ajokokeita yhden vai useamman ajokorttiluokan osalta.

3.2. Tutkinnot

3.2.1. Ennen kuin henkilölle voidaan antaa lupa ottaa vastaan ajokokeita, hänen on osoitettava omaavansa tyydyttävät tiedot, ymmärrys, taidot ja pätevyys kohdassa 1 esitettyjen aihealueiden osalta.

3.2.2. Jäsenvaltioiden on käytettävä tutkintomenettelyä, jolla arvioidaan pedagogisesti asianmukaisella tavalla henkilön kohdan 1 ja erityisesti kohdan 1.4 mukainen pätevyys. Tutkintomenettelyyn on sisällyttävä sekä teoreettinen että käytännöllinen osuus. Tarvittaessa voidaan käyttää atk-pohjaista arviointia. Tutkintoon sisältyvien kokeiden ja arviointien luonnetta ja kestoa koskevat yksityiskohdat jätetään yksittäisten jäsenvaltioiden oman harkinnan varaan.

3.2.3. Jäsenvaltioiden on määriteltävä, antaako tutkinnon sisältö oikeuden vastaanottaa ajokokeita yhden vai useamman ajokorttiluokan osalta.

4. Laadunvarmistusjärjestelmä ja jatkokoulutus

4.1. Laadunvarmistusjärjestelmä

4.1.1. Jäsenvaltioilla on oltava laadunvarmistusjärjestelmä kuljettajantutkinnon vastaanottajiin sovellettavan vaatimustason ylläpitämiseksi.

4.1.2. Laadunvarmistusjärjestelmiin olisi sisällyttävä tutkinnon vastaanottajien seuranta työssä, jatkokoulutus ja ammattitaidon täydentäminen, jatkuva ammatillinen kehittäminen sekä tutkinnon vastaanottajien vastaanottamien ajokokeiden tulosten tarkastelu määräajoin.

4.1.3. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että jokaiselle tutkinnon vastaanottajalle tehdään vuosittainen seuranta kohdassa 4.1.2 lueteltuja laadunvarmistusjärjestelmiä käyttäen.

Lisäksi jäsenvaltioiden on säädettävä, että jokaista tutkinnon vastaanottajaa tarkkaillaan kerran viidessä vuodessa kokeiden vastaanottamisen yhteydessä; tarkkailu kestää vähimmäisajan, joka kestää yhteensä vähintään puoli päivää, jotta voidaan tarkkailla eri kokeita. Mikäli aihetta löytyy, olisi ryhdyttäväkorjaaviin toimenpiteisiin. Seurantaa suorittavan henkilön on oltava jäsenvaltion tätä tarkoitusta varten hyväksymä henkilö.

4.1.4. Jäsenvaltiot voivat säätää, että kun tutkinnon vastaanottajalla on lupa ottaa vastaan useamman kuin yhden luokan ajokokeita, seurantavaatimuksen täyttäminen yhtä luokkaa koskevien kokeiden osalta riittää täyttämään sen useamman kuin yhden luokan osalta.

4.1.5. Kuljettajantutkinnon vastaanottamisen valvonta ja seuranta on annettava jäsenvaltion hyväksymän elimen tehtäväksi, jotta varmistetaan asianmukainen ja johdonmukainen arviointi.

4.2. Jatkokoulutus

4.2.1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tutkintojen vastaanottajien on säilyttääkseen oikeutensa tutkintojen vastaanottoon, riippumatta siitä, montaako luokkaa lupa koskee, osallistuttava:

- säännöllisesti jatkokoulutukseen, jonka kokonaismäärä on yhteensä vähintään neljä päivää kahden vuoden jaksoissa:
- pitääkseen yllä tarvittavaa tietämystä ja tutkinnon vastaanottamisen edellyttämiä taitoja ja saattaakseen mainitut tiedot ja taidot ajan tasalle,
- hankkiakseen ammatin harjoittamisen edellyttämiä uusia taitoja,
- varmistakseen, että hän edelleenkin ottaa kokeet vastaan oikeudenmukaisella ja yhdenmukaisella tavalla,
- jatkokoulutukseen, jonka kokonaismäärä on yhteensä vähintään viisi päivää viiden vuoden jaksoissa,
- kehittääkseen ja pitääkseen yllä tarvittavaa käytännön ajotaitoa.

4.2.2. Jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että erityiskoulutusta annetaan ajoissa niille tutkinnon vastaanottajille, joilla on havaittu olevan vakavia puutteita käytössä olevan laadunvarmistusjärjestelmän perusteella.

4.2.3. Jatkokoulutus voidaan toteuttaa ohjeistamisena, luokkaopetuksena, perinteisenä tai sähköisenä opetuksena, ja se voi olla yksityis- tai ryhmäopetusta. Siihen voi kuulua ammattitaitovaatimusten täydentämistä jäsenvaltion aiheelliseksi katsomalla tavalla.

4.2.4. Jäsenvaltiot voivat säätää, että kun tutkinnon vastaanottajalla on lupa ottaa vastaan useamman kuin yhden luokan ajokokeita, yhden luokan kokeisiin liittyvän jatkokoulutuksen suorittaminen riittää täyttämään vaatimukset useamman kuin yhden luokan osalta edellyttäen, että kohdan 4.2.5 vaatimus täyttyy.

Kun tutkinnon vastaanottaja ei ole ottanut jonkin luokankokeita vastaan 24 kuukauteen, hänen on läpäistävä soveltuva uudelleenarviointi ennen kuin hän saa ottaa vastaan kyseisen luokan ajokokeita. Uudelleenarviointi voidaan suorittaa osana kohdan 4.2.1 vaatimuksia.

5. Saavutetut oikeudet

5.1. Jäsenvaltiot voivat antaa henkilöille, joilla on lupa vastaanottaa ajokokeita näiden säännösten voimaantullessa, luvan vastaanottaa ajokokeita jatkossakin huolimatta siitä, että heillä ei ole kohdan 2 yleisten vaatimusten mukaista tai kohdassa 3 mainittuun peruspätevyysmenettelyyn perustuvaa lupaa.

5.2. Kyseisiin tutkinnon vastaanottajiin sovelletaan kuitenkin kohdassa 4 säädettyjä säännöllisiä seuranta- ja laadunvarmistusjärjestelmiä.

Liite 7. GDE-matriisi.

Lähde: Basic Driver Training – New Models. 2003. Suomennettu AKEssa.

Käyttäjätymisen hierarkkinen taso	Oleelliset tekijät (esimerkkejä)		
	Tietämys ja taidot	Riskejä lisäävät tekijät	Itsearviointi
Elämän-tavoitteet ja -taidot (yleiset)	Tietämys siitä, kuinka elämäkokemus ja henkilökohtaiset tavat vaikuttavat ajokäyttäjytymiseen elämäntapa ja –tilanne, ryhmäpaine, motiivit, itsekontrolli ja luonteenpiirteet, henkilökohtaiset arvot	Riskialttiit tekijät riskien hyväksyminen, itsensä kehittäminen ajamisen kautta, äärimmäisten kokemusten hakeminen, sosiaaliseen paineeseen suhtautuminen, alkoholin ja huumeiden käyttäminen, arvot ja asenteet yhteiskuntaa kohtaan	Itsearviointi/tietoisuus henkilökohtaiset taidot päähänpistojen hallitsemiseksi, riskialttiit tekijät, turvallisuus [negatiiviset motiivit], henkilökohtaiset riskialttiit tavat
Ajamisen tavoitteet ja asiayhteys (matkaan liittyvä)	Tietämys ja taidot liittyen... matkan tarkoituksen vaikutus ajamiseen, reittien suunnitteleminen ja valinta, ajoajan arvioiminen, sosiaalisen paineen vaikutukset autossa, matkan tarpeellisuuden arviointi	Riskitekijät liittyen... ajajan kunto (henkisesti ja fyysisesti) ajamisen tarkoitus, ajoympäristö, sosiaalinen yhteys ja ajoseura, ylimääräiset motiivit (kilpaileminen jne.)	Itsearviointi / tietoisuus henkilökohtaisista ajotaidoista, ajamisen tavallisista tavoitteista, tyypillisistä riskialttiista ajomotiiveista
Liikenne-tilanteiden hallinta	Tietämys ja taidot liittyen... liikennesääntöihin, tapahtumien havainnointiin ja huomiointiin, tilanteiden ennakointiin, oikeaan tilannenopeuteen, viestintään, ajokaistaan, väistämisvelvollisuuteen, ajoetäisyyksiin	Riskit, jotka aiheutuvat... virheellisistä odotuksista, ajotavasta, väärästä tilannenopeudesta, heikommista liikenteessä liikkujista, välinpitämättömyydestä sääntöjä kohtaan / arvaamattomasta käytöksestä, liiallisesta informaatiosta	Itsearviointi / tietoisuus liikennetaitojen heikoista ja vahvoista puolista, henkilö-kohtaisesta ajotavasta, henkilökohtaisesta turvallisuusvälistä, heikoista ja vahvoista puolista vaaratilanteissa, realistisesta itsearvioinnista
Ajoneuvon hallinta	Tietämys ja taidot liittyen... suunnan ja paikan hallintaan, renkaiden pitoon ja kitkaan, ajoneuvon ominaisuuksiin, fyysisiin ilmiöihin	Riskit, jotka liittyvät... epätäydellisiin ajotaitoihin, epätoivottuun tilannenopeuteen, hankaliin ajo-olosuhteisiin	Itsearviointi / tietoisuus ajotaitojen vahvat ja heikot puolet, vaaratilanteisiin liittyvien ajotaitojen vahvat ja heikot puolet, realistinen itsearviointi